

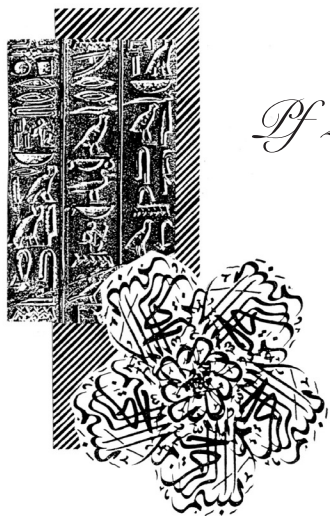

ÚSPĚŠNÝ A ŠTASTNÝ NOVÝ ROK
BEST WISHES FOR A HAPPY NEW YEAR

كل عام وأنتم بخير

Pf 2004

Předsednictvo
Společnosti přátel Afriky

ÚSPĚŠNÝ A ŠTASTNÝ NOVÝ ROK
BEST WISHES FOR A HAPPY NEW YEAR

كل عام وأنتم بخير

Pf 2004

Předsednictvo
Společnosti česko-arabské

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Marie Hrušková: Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 2003	5
---	---

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Miroslav Houska: Blahopřejeme spřáteleným zemím	9
---	---

STUDIE A DOKUMENTY

Eduard Gombár: Česko-arabské vztahy od středověku do první světové války	10
Gareth Evans: Proč se boj s terorismem nedaří?	12

KULTURA

Jaromír Hajský: Iráčtí básníci v Česku	14
Miroslav Houska: Památky v Iráku	17
Ivan Mrázek: Posvátný chrobák (povídka).	20
Alois Wokoun: Vděčnost Jorubů příteli Afriky	21
Nataša Dobiášová: Nelze jen stát a zatínat pěsti	22

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Josef Poláček: Kdo byl Moktar Ould Daddah?	23
Josef Poláček: Západoafrická Chirakova demonstrace proti afropesimismu	24
Jitka Vlčková: Centrální expozice veletrhu byla bránou ke knihám o Africe	24
Vladimír Jorda: Společnost přátel Afriky v Olomouci ve druhé polovině roku 2003.	25
Vladimír Jorda: Setkání sponzorů a přátel Zoologické zahrady Olomouc	26
Vladimír Jorda: Arabští básníci na festivalu Poezie bez hranic v Olomouci.	27
Eva Vaverková: Expedice Matongo	28
Václav Čapek: Výstava fotografií o dnešním Libanonu	28
Libyjský večer	29
Seminář k otázkám Blízkého východu	29
Milan Klapetek: Večer Afriky v Brně	30
S. Javora: Druhý křest děl Aloise Musila.	30
Roman Raczyński: Vlajka pro Palestinu	31
Miroslav Houska: Za Jaromírem Hajským	32

CO SI PŘEČÍST

Vincenc Streit: Osud jménem Galulonga. 34

ZVEME VÁS

Africké mysterium – rooibos. 37

Zoogeografie Afriky 37

Zapomeňte na King Konga! 37

Libye – země (dnes už) neznámá 37

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za měsíce srpen až listopad 2003

Vážení přátelé,

připravili jsme pro Vás poslední číslo Bulletinu roku 2003. Zpráva o činnosti obsahuje hodnocení akcí, které proběhly od srpna do 15. listopadu 2003, kdy byla uzávěrka tohoto čísla. Do konce roku budou realizovány zbývající projekty roku 2003 a je jich nemálo. „Nahuštění“ akcí na poslední měsíce roku je způsobeno pozdním přidělením dotace, na které je závislá naše činnost. Protože neznáme předem její výši, odsunujeme realizaci projektů až na druhé pololetí roku.

V tomto období se sešla dvakrát předsednictva obou Společností, která zhodnotila dosavadní činnost a přijala záměry pro poslední měsíce roku. Nejzávažnějším bodem jednání Společnosti česko-arabské byla příprava valné hromady, která se uskuteční v závěru ledna 2004. Společnost přátel Afriky se bude zabývat přípravou valné hromady 4. ledna 2004. V užším vedení jsme se již valnou hromadou zabývali a doporučíme předsednictvu její konání též v závěru ledna. Redakční rada Bulletinu se sešla též dvakrát. Jednou se zabývala hodnocením 3. čísla a jeho expedicí. Na druhém jednání připravila čtvrté číslo Bulletinu.

Členové vedení obou Společností se účastnili recepcí k státnímu svátku Libye, Alžírsko, Saúdské Arábie a Libanonu. Pozvání jsme byli též na recepci, kterou pořádal na rozloučenou egyptský velvyslanec, J.E. p. Abdel Rahmane Moussa. Využili jsme této příležitosti k tomu, abychom mu poděkovali za jeho neustálou podporu naší činnosti po dobu působení v ČR. Bude nám opravdu chybět. Věříme však, že jeho nástupce půjde v jeho šlépějích.

Společnost česko-arabská zahájila podzemní činnost v muzeu města Mikulova vernisáží výstavy *Staroegyptský portrét* – obrazy a strukturaže Vladimíra Pechara. Výstavu otevřel velvy-

slanec Egypta, pan Moussa. S krátkým projevem vystoupil doc. PhDr. Eduard Gombár, CSc., místopředseda SČA, a také autor výstavy – Vladimír Pechar.

I tato výstava opět ukázala velký zájem občanů a zejména mládeže o historii Egypta. Spolupráce s Vladimírem Pecharem a muzei se nám osvědčila a budeme v ní pokračovat.

Při příležitosti státního svátku Libye dne 4. září proběhl v Náprstkově muzeu *Libyjský večer*, spojený s autogramiádou knížky Jaromíra Hajského *Svátek na zemi – moderní libyjské povídky*.

Večer zahájila hudební arabská skupina Zir-jáb. Poté přednesl projev vedoucí zastupitelského úřadu Libye v ČR, J.E. Omar Muftah ad-Dalál. Připomněl nezastupitelnou úlohu kultury při vzájemném poznávání národů a rovněž dlouhé svazky ekonomické a kulturní spolupráce, které naše země spojují. Předseda Sdružení přátel Libye, Mgr. Miroslav Houska, představil osobnost autora knížky, ing. Jaromíra Hajského, který v Libyi prožil více než deset let. Po vystoupení zástupce centra al-Jawahiri, dr. Admána Abbáse, a majitele nakladatelství Dar Ibn Rushd, dr. Šarífa Bahbúha, vystoupil autor, ing. Jaromír Hajs-ký, který vyjádřil myšlenku, že „na kulturním poli není na tomto světě malých národů“. Poté přečetl povídku významného arabského a libyjského spisovatele Ahmada Ibrahima al-Fakíha „Smrt mravence“. Přítomné tím přesvědčil, že skutečně není kulturně malých národů, jsou pouze národy neznámé. Budeme se proto v naší činnosti snažit, abychom je poznali.

19. září jsme se zúčastnili *semináře o současné situaci na Blízkém východě*, kterou uspořádal Ústav mezinárodních vztahů s velvyslanectvím USA. Přítomna byla řada zástupců velvyslanec-

tví arabských a dalších států, Univerzity Karlovy i další zájemci o tuto problematiku.

Hlavním lektorem byla paní Carol Migdalovitz, odbornice na blízkovýchodní problematiku, pracovnice Výzkumné služby Kongresu USA. Nejprve podala výklad vývoje izraelsko-palestinského konfliktu v jeho etapách. Zejména se zaměřila na poslední iniciativu o urovnání, zpracovanou do tzv. „cestovní mapy“. Bylo zajímavé slyšet jednotlivé aspekty tohoto konfliktu z amerického pohledu. V bohaté diskusi vystoupil mj. velvyslanec Saúdské Arábie, J.E. princ Mansúr ibn Chálid Al Saúd.

Ústav mezinárodních vztahů uspořádal spolu se Společností česko-arabskou promítání egyptského filmu *Dny Sádáta*. Film vznikl na základě autobiografie prezidenta Sádáta „Hledání identity“ a jeho ženy Džihán „Žena Egypta“. Film byl vyhodnocen jako nejlepší film roku. Je škoda, že účast na promítání byla poměrně malá. Před promítáním přednesl krátký úvod PhDr. Jaroslav Bureš.

V Náprstkově muzeu byl zahájen tradiční cyklus přednášek o *Egyptě a Blízkém východě*. Tyto cykly připravujeme s Náprstkovým muzeem a Společností přátel starověkých civilizací. Přednáší na něm přední egyptologové a arabisté, převážně naši členové. Cyklus byl zahájen 2. října přednáškou docenta Ladislava Bareše „Vrcholy staroegyptského umění I“. Přednáška „Vrcholy staroegyptského umění II“ se uskutečnila 9. října. Méně zdařilá byla přednáška dr. Benešové „Koptské umění“.

Dr. Jiří Militický věnoval svou přednášku 23. října „Památkové péči a prezentaci památek“. Dr. Jana Součková, ředitelka Náprstkova muzea, seznámila posluchače dne 30. října s „Uměleckými poklady Anatolie“.

Listopadový cyklus přednášek zahájil 6. listopadu ThMgr. Dalibor Antalík přednáškou „Památky starověké Syropalestiny“. Poslední tři přednášky na téma „Mezopotámské umění“ (I. Sumer, II. Babylónie, III. Asýrie) přednesla dr. Nea Nováková. Přednášky byly doplněny promítáním diazogramů. Děkujeme touto cestou všem přednášejícím a věrně návštěvníkům tohoto cyklu ujišťujeme, že v něm budeme pokračovat i v příštím roce.

Dne 25. září se konala v Moravském zemském muzeu vernisáž výstavy *Křesťanství na Východě*, na jejíž přípravě jsme se podíleli.

Ing. Marie Hrušková byla členkou přípravného výboru. Vernisáže se účastnili zástupci Jihomoravského kraje, primátor města Brna, zástupci církvi, brněnských úřadů a institucí, zástupce Ministerstva kultury a Ministerstva zahraničních věcí. Přítomni byli též někteří zástupci velvyslanectví arabských a dalších zemí. Chargé d'affaires Sýrie, paní Nadra Sayab, přednesla krátký projev. Organizátoři výstavy dali prostor všem zemím na Východě i v Africe, aby představili křesťanské vlivy na jejich zemi. Velmi zdařilou výstavku připravilo velvyslanectví Státu Palestina. Vzhledem k významu této výstavy se k ní vrátíme ještě v příštím roce. Zatím Vás na ni srdečně zveme. Stojí za zhlédnutí. Využijte vánočního času.

20. října se konal druhý *křest dvou knih Aloise Musila – Tajemná Amra a V daleké zemi*. Křtu prvních dvou knížek, které vyšly zásluhou praneče Aloise Musila, paní MUDr. Jany Štelclové – A. Musil: „Po prvé v poušti“ a Zita Musilová-Štelclová: „Pravda plodí nenávisť“, jsme se neúčastnili, protože jsme o sobě vzájemně nevěděli. Kontakty jsme však navázali a druhý křest nám nešel. Spolu se mnou byl přítomen ve Vyškově i zástupce brněnské pobočky Ing. Javora, který uveřejňuje krátké hodnocení v tomto čísle Bulletinu. Paní doktorce Štelclové patří díky za iniciativu a obětavost, s jakou se pustila do vydávání knih významného českého orientalisty, vědce světového významu, římskokatolického kněze – preláta, konzistorního rady a člena Nejvyšší muslimské rady v Jeruzalémě, který v sobě usmířil dvě nejmohutnější víry lidstva: křesťanství a islám.

V souvislosti se 135. výročí narození A. Musila se konala při příležitosti výstavy věnované publikační činnosti A. Musila řada akcí. Výstava nám přiblížila nejen jeho osobnost, ale seznámila i se Saúdskou Arábií, kde mají o A. Musila ještě dnes zájem. Svě. profesor Al Badi mu věnuje velkou část ve své publikaci a cestovatelích v Saúdské Arábii. V přednáškách budeme pokračovat i v příštím roce, kdy si připomeneme 60. výročí od jeho smrti. Velmi vhodnou příležitost nám poskytuje i probíhající výstava v Moravském zemském muzeu v Brně *Křesťanství na Východě*. Proto naše brněnská pobočka ve spolupráci s Moravským zemským muzeem připravuje důstojné připomenutí tohoto významného Čecha. Paní MUDr. Štelclová i muzeum ve Vyškově nám jistě pomoc neodmítnou.

Říjen jsme zakončili tradičním 16. mezinárodním setkáním cestovatelů v Prosiměřčích *Cesty 2003*. V kulturním domě v centru malebné vinařské obce cca 250 až 300 přítomným představilo 18 špičkových cestovatelů své dia pozitivy s osobním komentářem z těch nejzajímavějších míst světa. Mezi cestovateli najdete zvučná jména, ale i začínající, profesionály i amatéry různých oborů a zájmů. Mezi účastníky nechyběl ani letos slavný cestovatel Ing. Miroslav Zikmund. Naše Společnosti zastupovala místopředsedkyně ing. M. Hrušková a členové vedení brněnské pobočky ing. Tesař, dr. Mrázek a ing. Javora. Mezi účastníky byla řada členů obou našich Společností, z nichž někteří se též podělili o své zážitky z cest. Vysoce byla hodnocena přednáška Ivana Mrázka o Nigérii, za kterou mu byla udělena 1. cena magazínu Koktejl.

Sobotní večer byl věnován *semináři o situaci na Blízkém východě*. Seminář moderoval náš člen Tomáš Sadílek – člen Expedice AMRA. Hlavní slovo však patřilo Mgr. Robertu Kopeckému. Tento nadaný mladý náš člen výborně osvětlil problémy Blízkého východu, palestínskou otázku, islám a další. Diskuse musela být ukončena půl hodiny po půlnoci. Přítomni byli zejména mladí lidé a jejich dotazy ukazovaly často na zkreslený pohled nebo neznalost pravých příčin blízkovýchodního problému. Jejich zájem nenarušila ani ochutnávka vzorků místních a krajových vín, která probíhala ve vedlejší sále. V rámci setkání bylo instalováno několik výstavek a též výstava vítězných prací ze soutěže *Děti a svět*, na které se podílel.

Zvláštní pochvalu si zaslouží pan starosta Jan Kuřitka za podporu a zájem, který každoročně věnuje tomuto setkání. Organizátoři to nemají lehké. Ubývá sponzorů a tak jim vznikají starosti o finanční zabezpečení celé akce. I přesto vedení CK Hanzelky a Zikmunda – ing. Hladík a Mgr. Polák a jejich manželky – neklesá pod tíhou problémů. Úspěšně zvládli 16. nezapomenutelné setkání a již dnes připravují 17. ročník *Cesty 2004*.

Sdružení přátel Etiopie pokračuje v pravidelných setkáních s etiopskými občany a přáteli Etiopie. Zdařilou akci připravili Etiopané v září ve vysokoškolské menze.

Na dny 31. 10. a 1. 11. připravil velmi zajímavou akci předseda Sdružení Zambie, Zimbabwe a Malawi Mgr. Jiří Plecítý. Ve spolupráci se Společností při ČT Člověk v tísní se uskutečnilo v Roxy klubu v Dlouhé ulici *promítání dokumentárních filmů s diskusí o současné africké společnosti*, o problémech s nemocí AIDS, o působení mezinárodních organizací, o tradiční Africe, o konfliktech atd. Promítání bylo zahájeno v pátek ve 14,00 hodin místopředsedou SPA prof. Lubošem Kropáčkem. Jeho vystoupení i při diskusích k jednotlivým blokům velmi přispělo ke kvalitě celé akce. Za dobrý nápad, výběr filmů, moderování patří dík Jiřímu Plecítému. Návštěvníci se po dobu dvou dnů střídali, avšak mnozí vydrželi a shlédli asi 18 filmů, jejichž promítání trvalo celkem 945 minut. Zajímavé byly i otázky, které vznášeli přítomní. O této akci se podrobněji dočtete na jiném místě v tomto čísle Bulletinu.

Kulturní dům Holice spolu se Společností přátel Afriky připravil výstavu *120 let druhé africké výpravy dr. Emila Holuba*. Její vernisáž se konala 3. 11. 2003 v Holicích. V úvodu vernisáže se představila africká hudební skupina z Ostravy. Tato skupina se aktivně účastnila i akcí, které proběhly na některých školách v Holicích, zejména na gymnáziu Emila Holuba. Vedle besed s hudební skupinou probíhaly na školách různé soutěže zaměřené na Afriku a Emila Holuba. Zkušenosti ze škol opět ukazují, jak je nutné, aby naše Společnosti ještě více pronikaly mezi školní mládež a využívaly k tomu Afričany nebo arabské občany žijící v ČR.

Stalo se již tradicí, že Sdružení přátel Alberta Schweitzera pořádá v závěru roku *vzpomínkový večer spojený s varhanním koncertem v kostele sv. Michala, věnovaný A. Schweitzerovi*. Nejinak tomu bylo i letos. Ve zcela zaplněném kostele sv. Michala jsme vzpomněli nejen Alberta Schweitzera a řadu kulatých výročí, která se k letošnímu roku vztahují, ale vzpomněli jsme i profesora MUDr. Vladimíra Šerého, velkého přítele Alberta Schweitzera, který opustil naše řady před několika málo měsíci. Oběma a též dalším přátelům, jako byl prof. Wondrák, dr. Votrubec, Josef Vavroušek a další, věnoval velkou část svého vystoupení profesor dr. Luboš Kropáček. Protože letos uplynulo 120 let od založení nemocnice v Lambaréne, velmi podrobně

nám přiblížil cestu Expedice Lambaréne, jejímž byl účastníkem. Tato Expedice si vzala za cíl nemocnici v Lambaréne, kde chtěla odevzdat zdravotnický materiál a léky. Bohužel nedostala povolení k překročení hranic Gabonu, ale po delší námaze se jí podařilo předat dar jednomu z lékařů a dceři Alberta Schweitzera. Se zájmem si poslechli účastníci nejen mluvené slovo, ale též několik skladeb J. S. Bacha v podání Michaely Hradecké.

11. listopadu jsme se zúčastnili přednášky s diapositivy Mgr. Jaromíra Němce na téma *Zambie – království Loziů*.

I tento zdařilý večer připravil předseda Sdružení přátel Zambie, Zimbabwe a Malawi, Mgr. Jiří Plecítý. Je jen škoda, že řada našich členů neprojevuje zájem o činnost a nezúčastňuje se připravovaných akcí. Tato kritika se vztahuje na Prahu. S lepším zájmem se setkávají akce, které připravují naše pobočky v Brně, Olomouci nebo v Plzni.

Vysoce hodnotíme aktivitu *brněnské pobočky*, která Vás sama o své činnosti informuje. Brněňští přicházejí s řadou velmi dobrých nápadů. Zaměřují se na obnovení kontaktů s africkými a arabskými občany žijícími na Brněnsku. Oceňujeme též jejich účast na akcích, které pořádá naše společně s Moravským zemským muzeem v Brně, jež se stává naším trvalým partnerem; dále ve Vyškově nebo v Prosiměřicích.

Olomoucká pobočka pokračovala v pravidelných měsíčních schůzkách s členy a sympatiizanty, které se konají v prostorách olomouckého vzdělávacího centra. O své činnosti i o tom, co připravují na první měsíce roku 2004, vás informují sami v tomto čísle Bulletinu. Jsme rádi, že se účastnili též olomouckého festivalu poezie, o kterém rovněž přinášíme informace. I letos využili návštěvy J.E. velvyslance JAR MUDr. Nola Lehoka a uspořádali s ním besedu.

V *Plzni* pokračovala spolupráce se Sdružením občanů pocházejících z arabských států. Společně uspořádali kulturní večery ke státním svátkům a přednášky. Oceňujeme jejich aktivitu při prezentaci naší Společnosti v regionálním tisku, rozhlase a televizi. Navázali též dobrou spolupráci s plzeňskou ZOO při pořádání soutěže *Afrika očima dětí*.

Jsme si vědomi, že do konce roku proběhne řada velmi významných akcí, které jsme projektovali na tento rok. Především to bude shromáždění

k Mezinárodnímu dni Palestiny, večer ke státnímu svátku Libanonu, beseda a tisková konference o ekonomické spolupráci se Saúdskou Arábií, Syrský kulturní večer, Orientální trhy v Náprstkově muzeu a v Trutnově, přednáška o zemích východní Afriky a další. Nevylučujeme, že některé pobočky nebo Sdružení uspořádají akce, které jim zbývají z plánovaných projektů. Považujeme za nesprávné, že realizace převážné většiny projektovaných akcí probíhá až ve druhé polovině roku. O příčinách jsem se zmínila v úvodu. Budeme však hledat cesty, jak tomuto zabránit. Upozorňujeme Vás, že v závěru měsíce ledna se uskuteční valné hromady obou Společností. Pozvánku obdržíte zvlášť a věříme, že se dostavíte ve větším počtu, aby se přítomní velvyslanci nepozastavovali nad malou účastí. Budeme rádi, přijdete-li i s dobrými náměty na zlepšení činnosti Společností.

Vážení přátelé,

za několik málo týdnů se rozloučíme se třetím rokem třetího tisíciletí. I přes mnohé potíže můžeme hodnotit činnost obou Společností kladně. Děkujeme všem, kteří se na ní aktivně podíleli nebo nás podpořili svojí přízní. Zajistit takovou činnost bez placeného aparátu a vybaveného sekretariátu si opravdu zaslouží ocenění. My však za nejlepší ocenění považujeme vaši účast na akcích nebo zaslání příspěvku do Bulletinu a zaplacení členského příspěvku. Je stále ještě mnoho členů, kteří neplatí členský příspěvek a nečervenají se, když dostanou 4x ročně zdarma Bulletin. Pokud patříte mezi ně – splňte svoji členskou povinnost!

V závěru psaní této zprávy dostávám velmi smutnou informaci. Naše řady opustil jeden z neaktivnějších členů Společnosti česko-arabské – Ing. Jaromír Hajský. Bude nám velmi chybět. Postrádat budeme zejména jeho vynikající překlady arabské poezie. Rozloučíme se s ním 18. listopadu na hřbitově v Semilech.

Vážení přátelé,

dovolejte mi, abych Vám popřála do nového roku 2004 pevné zdraví a životní pohodu v rodině i v zaměstnání. Nám i našim přátelům v arabských a afrických zemích přejeme klid a mír.

Marie Hrušková, v.r.

1. místopředsdkyně Společností

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Blahopřejeme spřáteleným zemím

Společnost česko-arabská a Společnost přátel Afriky blahopřejí spřáteleným zemím k jejich státním svátkům a významným výročím

- **Burkině Faso** ke Dni republiky, který si připomíná 11. 12. (1958).
- **Republice Keňa** ke Dni nezávislosti 12. 12. (1963).
- **Bahrajnu** k Národnímu dni, 16. 12. (1971), který je dnem získání nezávislosti na britském protektorátu.
- **Súdánu** ke Dni nezávislosti připadajícím na 1. 1. (1956).
- **Státu Kuvajt**, který si dne 25. 2. připomíná nástup Abdalláha al-Sabáha na kuvajtský trůn (1950).
- **Marockému království**, které 3. 3. vzpomene nástup krále Hassana II. na trůn v roce 1960, otce současného marockého krále Muhammada IV. panujícího od 24. 7. 1999.
- **Ghaně**, která 6. 3. slaví Den získání nezávislosti, jež nabyla jako první britská kolonie v Africe v roce 1956.
- **Syrské arabské republice**, která si připomíná každoročně dne 8. 3. výročí nástupu vládnoucí strany Baas k moci (1963) a krátce na to 17. 4. slaví Den nezávislosti (1946).
- **Libérii**, jež vpomene na 12. 3. jako Den vyhlášení republiky, k němuž došlo již v roce 1847.

-mh-

Česko-arabské vztahy od středověku do první světové války

Znalosti o existenci islámské civilizace existovaly již v období Velkomoravské říše, o čemž svědčí nálezy islámských mincí. Spis *Život sv. Cyrila* zmiňuje, že korán s úctou hovoří o Ježíšovi a Marii. Nejstarší arabskou zprávu o Praze zanechal židovský cestovatel a obchodník Ibráhím b. Ja'qúb, jenž kolem roku 965 navštívil Střední Evropu snad v rámci diplomatické mise z pověření córdobského chalífy al-Hakama II. Jeho zprávu zařadil do své zeměpisné příručky al-Bakrî (zemřel 1087), jenž rovněž působil v Andalusii. Na mapě světa i v doprovodném textu arabský geograf al-Idrísí uvádí zemi Buhámíja.

První kontakty Čech s arabským světem souvisely s křesťanský motivovanou touhou spatřit Svatou zemi. Prvním známým poutníkem byl pražský kanovník zvaný Asinus (Osel), jenž před rokem 1092 putoval do Jeruzaléma. Poté následovala řada cest poutníků v souvislosti s křížovými výpravami či samostatně. V roce 1121 cestoval do Svaté země župan-kmet Vznata, 1124 kmet Heřman a Lutobor, 1130 pražský biskup Menhart, 1137 Jindřich Zdík se sázavským opatem, 1141 knížecí syn Spytihněv. V roce 1147 se Vladislav II., Jindřich a Spytihněv zúčastnili druhé křížové výpravy a 1189 putoval se třetí křížovou výpravou Děpolt. Pouti do Svaté země následovaly i v následujících staletích. Z významných osobností jmenujme Husova přítele Jeronýma Pražského, jenž se v roce 1403 vydal do Svaté země.

Závažnou oblastí je vliv arabské vědy, který zesílil po založení Univerzity Karlovy v roce 1348. Prostřednictvím latinských překladů byla dostupná arabsky psaná díla z oborů lékařství, astronomie, matematiky, alchymie i filozofie. Zachovaly se četné doklady zejména o vlivu arabské medicíny, kdy nacházíme latinské i české spisy a komentáře

díla Ibn Síny (Avicenna), Ráziho (Razes) a dalších učenců. Rovněž mistr Jan Hus se dovolává několika arabských učenců, například filozofa Ibn Rušda (Averroes) a al-Ghazalího (Algazel), a zmiňuje se o „Alkoranu Machometově“.

V 15. a 16. století se rozvinul zájem o cestopisy, do češtiny byl přeložen *Milion* Marka Pola, *Mandevillova kniha* obsahující zprávy o Palestině, Egyptě a životě proroka Muhammada. Oblast Blízkého východu navštívila řada významných osobností jako poutníci či v diplomatických službách, z nichž někteří zanechali o své cestě popis. Martin Kabátník (zemřel 1503) cestoval v letech 1491–1492 přes Halab, Damašek a Jeruzalém do Káhiry. Svou cestu popsal v knize, jež vyšla tiskem v roce 1539. Do Svaté země se roku 1493 vypravil Jan Hasištejnský z Lobkovic (1450–1517), svou cestu popsal v rukopise z roku 1505. Oldřich Přefát z Vlkanova (1523–1565) navštívil Svatou zemi roku 1546, svůj cestopis vydal roku 1563. Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic (1564–1621) s Heřmanem Černínem z Chudenic (1576–1651) navštívili Svatou zemi a Egypt v roce 1598 a jejich cestopis vyšel v Praze roku 1608.

Válečné kontakty s islámským světem vyvolaly zájem o islám a korán. Mezi českými prvotisky je překlad díla Bernharda Breidenbacha *Život Mahomedův*, vydaný v Plzni roku 1498. Polemika s koránem od husitského faráře Bartoloměje Dvorského z Kouřimi vyšla tiskem v Praze již roku 1542. Zvláštní místo zaujal Václav Budovec z Budova (1551–1621), jenž roku 1593 sepsal a roku 1613 vydal polemický spis *Antialkoran*. Rovněž Jan Amos Komenský má v knize *Orbis pictus* kapitolu *Wira Mahometská*, o Arabech říká, že jsou starožitný národ a arabštínu považuje za odnož hebrejštiny.

V 17. a 18. století navštívila arabský svět řada cestovatelů a misionářů. Na marockou půdu vstoupil roku 1669 slavný grafik Václav Hollar (1607–1677), kde pořídil rytiny pevnosti v Tangeru. V Egyptě a Etiopii působili čeští františkánští misionáři Josef Jakub Římař z Kroměříže (1682–1755) v letech 1712–1752, Václav Remedius Prutký z Kopidlna (1701–1770) v letech 1750–1756, František Kristián Schneider (1742–1824) v letech 1772–1799. Misionáři ve svých zprávách popsali zemi a napsali jednu z prvních učebnic egyptské hovorové arabštiny.

V 19. století se pod vlivem osvícenství a Napoleonovy výpravy do Egypta objevil nový pozitivní přístup k Orientu, jenž se projevil zejména v oblasti literatury, sběratelství a výtvarného umění. Václav Matěj Kramerius vydal mezi populárně vědeckými spisy *Arabské pohádky* (1795), *Ouplné vypsání Egypta* (1803), v dílech českých obrozenců nacházíme zprávy o arabské literatuře a příběhy *Tisíce a jedné noci*. Zvýšil se zájem o orientální památky, který se projevil ve sběratelské vášni šlechty, bohatých měšťanů i umělců. K nejvýznamnějším aristokratickým sbírkám v Čechách patří Metternichova na zámku Kynžvart, arcivévody Josefa Ferdinanda Salvátora v Olomouci, Berchtoldů na Buchlově, Herbersteina v Libochovicích, Schwarzenbergů na Orlíku, Colorado-Mansfelda na Opocně a arcivévody Františka Ferdinanda d'Este na Konopišti. Významným sběratelem orientálií byl literát Jiří Karásek ze Lvovic. Sbírký předmětů islámského umění jsou umístěny v Náprstkově muzeu (Liběchov), Národní galerii (Zbraslav), Památníku národního písemnictví a v některých regionálních muzeích (sbírka Aloise Musila ve Vyškově).

Kulturní zájem o Orient se projevil kromě sběratelské vášně v napodobování orientální architektury. Nejvýznamnějším dokladem napodobení islámské architektury je minaret v Lednici postavený v letech 1797–1804. Mauruský styl byl v 19. století hojně používán při stavbě synagog. Vlna „egyptománie“, přicházející z francouzského prostředí, byla silná především v architektuře (obelisk, pyramida, sfinga), a to v zámeckých zahradách (Veltrusy, Lednice), na hřbitovech i na budo-

vách (Bílková vila). Malířská škola „orientalismu“, zachycující historii či realitu islámských zemí, se však v českém prostředí příliš neprosadila, inspirovala některé obrazy s výjevy ze starověkého Egypta a soudobého Balikánu (Josef Navrátil, Jaroslav Čermák). Na literárním poli byl představitelem zájmu o Orient Julius Zeyer (povídky *Asenat, Král Menkera*), v českém překladu se objevily romány Georga Eberse *Uarda* (1880) a *Egyptská dcera královská* (1881–1883). V divadelní výpravě sehrála roli zejména Verdiho opera *Aida*, která byla poprvé uvedena v Národním divadle roku 1884.

Počátky skutečného vědeckého zájmu o Blízký východ souvisely s přechodem výuky orientalistiky z teologické na filozofickou fakultu pražské univerzity v roce 1847. Po zřízení samostatné větve orientální filologie v roce 1849 se začala rozvíjet německá i česká arabistika (Max Grünert, Rudolf Dvořák). Byly položeny základy klínopisného studia, v němž čelné místo zaujal Justin Václav Prášek (1854–1924). Zájem o starověký Egypt vedl k rozvoji české egyptologie (Jan Kmínek-Szedlo).

I v 19. století projevovali o arabský svět zájem cestovatelé z Čech, přičemž se k cestovatelské motivaci připojil též zájem badatelský. Pražský zlatnický mistr a cestovatel Jan Žvejkal (1782–1854) v letech 1831–1833 navštívil Bejrút, Jeruzalém a Egypt, popis jeho cesty vyšel v Praze roku 1844. Známy český cestovatel, přírodovědec a lékař Jan Vilém Helffer (1810–1840) v roce 1832 navštívil severní Afriku a roku 1835 podnikl cestu do Bejrútu a Halabu. Poté společně s britským plukovníkem Francisem Rawsonem Chesneyem (1789–1872) vykonal první cestu parníkem po Eufratu. Navštívil Bagdád, Babylon a Basru, odkud odcestoval do Indie. Ignác Samuel Pallme z Rumburku (1810–1841) ve 30. letech pobýval v Egyptě a Súdánu a zemřel v Káhiře, jeho cestopis vyšel německy (1843) a anglicky (1834). Návštěva spisovatele Jana Nerudy v Egyptě v roce 1870 se obrazila v jeho *Obrazech z ciziny*. Josef Wünsch (1842–1907) navštívil Kartágo roku 1876, v letech 1881–1883 při své cestě k pramenům Eufratu a Tigridu navštívil Egypt, Palestinu a Sýrii. Orientalista

Eduard Glaser (1855–1908) po přípravě v Tunisku podnikl celkem čtyři výpravy do Jemenu (1882–1884, 1885, 1887–1888, 1892–1894), při nichž zkoumal staroarabské nápisy. Známý cestovatel Enrique Stanko Vráz (1860–1932) společně s Jaroslavem Brázdou (1861–1918) v letech 1880–1883 v přestojení procesoval Maroko, odkud se vypravil do Jižní Ameriky. K nejvýznamnějším českým cestovatelům na Blízkém východě patřil arabista Alois Musil, jenž v letech 1898–1917 podnikl řadu cest do Palestiny, Sýrie, Mezopotámie a na Arabský poloostrov.

Literatura:

Eduard Gombár: *Úvod do dějin islámských zemí*. Praha 1994; Jiří Bečka, Miloš Mendel: *Islám a české země*. Praha 1998; Jiří a Miloš Martineček: *Naši cestovatelé a geografové*. Praha 1998; *Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha 1999; Ján Paulíny: *Arabské správy o Slovanoch*. Bratislava 1999; Hana Navrátilová: *Egypt v české kultuře přelomu devatenáctého a dvacátého století*. Praha 2000.

Eduard Gombár
Společnost česko-arabská

Proč se boj s terorismem nedaří?

Globální válka proti terorismu, která je vedena od útoku 11. září 2001, nepokračuje zrovna neúspěšněji. Usáma bin Ládín je stále naživu, Al Kajdá je oslabena, ale ne odstraněna, a její odnože a spojenecké organizace v jihovýchodní Asii i jinde jsou narušeny, ale rozhodně ne zničeny.

V Iráku, kde byl terorismus nejméně pádným důvodem k zahájení války, je právě terorismus jejím nejpálčivějším důsledkem. Nikdo si nikde nemůže být jist tím, že takzvaná „jediná rána“ – útok zosnovaný s důmyslností a nelítostností událostí z 11. září, avšak s použitím jaderných, chemických či biologických zbraní – je něčím zcela vyloučeným.

Ze všech dosavadních událostí si můžeme odnést nejméně dvě poučení. Za prvé to, že snaha halit za každou cenu vše do rétoriky „války proti terorismu“ či „boje proti zlu“ příliš neprospívá jasněmu a praktickému uvažování. Válka proti zlu je něčím ze své podstaty téměř neomezeným a nekonečným. Je to koncept, který nám příliš nepomáhá při identifikaci toho, s čím je třeba začít, a už vůbec neskýtá žádnou jednoznačnou strategii ukončení.

Použijeme-li známou dichotomii Isaiah Berlina o jezcích a liškách, pak když přijde na globální bezpečnostní otázky, je tu místo pro ježky: ti, kteří jsou zaujati jedinou velkou myšlenkou; ale za skutečně produktivní práci většinou stojí lišky: tedy ti, kteří toho mnoho znají a chápou

nutnost nekonečně různých přístupů k vyřešení neustále se proměňujících problémů.

Je velice riskantní přehlížet problémy, které nelze snadno zahalit do pláštíku války proti teroru. Patrně ještě riskantnější je do stejného pláště halit bezpečnostní otázky – jako otázky týkající se Iráku Íránu a Severní Koreje – které spolu souvisí pouze okrajově.

Druhým poučením je to, jak málo se od 11. září změnila zásadní charakteristiky konfliktů. Velké nebezpečí představují politické problémy s často ekonomickým či sociálním pozadím, které jsou nedořešeny, neřešeny, řešeny nekompetentně či kontraproduktivně, nebo dokonce úmyslně ponechávány tak, aby se prohlubovaly a vyostřovaly až do okamžiku, kdy explodují.

Jedním z důsledků takových explozí může být i terorismus včetně terorismu mezinárodního, ale samotný terorismus není sám od sebe samohybným konceptem ani samotným „nepřítelem“. Dokonce to není ani ideologie jako například anarchismus v 19. století. Je to spíše nástroj či taktika, k níž se uchylují téměř výlučně slabí v boji proti silným – slabí jednotlivci, slabé skupiny, slabé státy.

Jelikož se rozložení sil ve světě změnilo do té míry, že je ve srovnání s Amerikou téměř každý slabý, a protože útoky z 11. září ukázaly cestu, existuje dnes podstatně větší riziko, že kdokoli, kdo má vážné rozpory s Washing-

tonem a potažmo s jeho spojenci, použije teror jako způsob kompenzace své slabosti.

Ale základní problémy tkví v politických otázkách. Vojenská síla je součástí reakce a její použití bylo zcela legitimní v případě Afghánistánu za účelem potrestání, odvety a sebeobrany. Nicméně vojenská síla, ať už v rukou Spojených států, Izraele či kohokoliv jiného, nemůže nikdy účinně nahradit tradiční tvrdou práci při řešení oněch základních problémů.

Správná strategie řešení globálního terorismu se musí odehrávat na pěti různých úrovních zároveň. Jsou to:

1. obrana vlastního území;
2. stíhání a potrestání identifikovaných pachatelů;
3. – nejpodstatnější bod – vybudování obranného systému první linie přímo v zemích, odkud teroristické skupiny pocházejí, a to posilováním kapacit a ochoty těchto zemí jednat jak interně, tak ve spolupráci s širokým mezinárodním společenstvím;
4. řešení politických problémů, které vyvolávají nespokojenost a hněv;

5. řešení zásadních společenských, ekonomických a kulturních otázek, které jsou příčinou nespravedlnosti a nespokojenosti.

Skutečným cílem řešení politických a ekonomických otázek, které terorismus údajně zapříčiňují, není odstranit motivaci každého jednotlivého teroristy. Všichni víme, že pachatelé útoků z 11. září nebyli ani chudí, ani jim nijak nezáleželo na osudu Palestinců. Cílem těchto snah je spíše neutralizovat podporu, která se teroristům dostává od společnosti, v níž žijí, a především vytvořit u příslušných vlád a úřadů vůli a schopnost jednat proti terorismu. A právě tento úkol neplníme ani trochu dobře.

Gareth Evans
International Herald Tribune, 11. září 2003

Autor je prezidentem Mezinárodní krizové skupiny, mezinárodní organizace, která se zabývá prevencí a řešením konfliktů.

Pozn.: Převzato z UN Bulletinu, září 2003.

Iráčtí básníci v Česku

Do České republiky stihli v nedávné době zavítat hned dva významní iráčtí exiloví básníci. Prvním z nich byl *Abdulkarim Kásit*, sídlící v Londýně, se kterým Irácký klub uspořádal neformální posezení v Národním domě na Vinohradech. Druhým pak byl *Fadhil al-Azzawí*, který dorazil z Berlína na pozvání organizátorů festivalu *Poezie bez hranic*, který se ve dnech 8.–12. 10. konal v Olomouci pod záštitou ministra kultury ČR a starosty města.

Festival již třetím rokem organizovalo brněnské nakladatelství Petrov. V minulosti na něm přijaly účast tak významní tvůrci jako Galway Kinnel – nositel Pullitzerovy ceny a Jerome Rothenberg – USA, Toy Harrison – Velká Británie, jeden z nejuznávanějších evropských básníků, Aleksandr Kušner – Rusko, Christoph Meckel, Wulf Kirsten – Německo, Paul de Roux – Francie, Guy Gofette – Belgie, dále tvůrci z Polska, Maďarska, Slovenska a Česka.

Letos byl seznam celebrit ještě delší – Le-Roi Jones – nejslavnější americký básník protestu černé pleti, který po konverzi k islámu přijal jméno Amiri Baraka, velmi uznávaný Edoardo Sanguietti z Itálie, dále Tadeus Rózewicz z Polska, Franz Josef Czernin z Rakouska a další. Akce se také zúčastnil český exprezident Václav Havel.

Organizátoři navíc učinili skutečně průkopnický krok – poprvé pozvali tvůrce z mimotransatlantické kulturní oblasti. Kromě už zmíněného Fadhila al-Azzawiho to byli Muhammad aš-Šarafí a Abdulmalik Mansúr Masabí (Jemen), kteří však přijet nemohli.

A tak jsem „zaskočil“ a v sobotu 11. 10. v historické budově Konviktu přednesl svůj nástin arabské poezie v průběhu patnácti sto-

letí, bohatě prokládaný ukázkami v češtině i arabštině. Byl velice příznivě přijat početným publikem a pochvalně komentován v denním bulletinu festivalu pod titulkem *Arabian Knight* (arabský rytíř). Večer jsem pak s chutí navštívil vystoupení Amiriho Baraky. Velký černošský básník zanechal bez nadsázky obrovský dojem svým přednesem, kde přecházel z recitace do zpěvu. Velmi krásné bylo večerní posezení v Ponorce, kde po mé levici seděl noblesní Fadhil al-Azzawí, naproti němu proletářsky opravdový Amiri Baraka (oba básníci si totiž hned od prvního pohledu doslova „padli do náruče“ a byli téměř nerozluční) a vpravo naproti mně Edoardo Sanguietti se šlechtickým profilem a chováním. Nalevo ode mě se hovořilo a filosofovalo o současném světě, napravo se jenom řehtalo.

V neděli měl svoje čtení Fadhil al-Azzawí, který povětšinou mladé publikum velice zaujal svojí poezií, noblesou a také názory na současné dění v rodné zemi. Jeho přednesu se zúčastnil Amiri Baraka a oba velcí poeti si opět měli dlouho o čem povídat. Také o p. Azzawim vyšel velmi pochvalný článek s názvem *Muž v baretce*. Rozsáhlé pokrytí festivalu s připomínkou úspěšné prezentace arabské poezie přinesly Literární noviny č. 43.

Co dodat? Festival byl jednoznačně velkolepý a bylo vidět, jak jím město Olomouc doslova žije. A tak mi nezbyvá než před jeho organizátory hluboce smeknout, poděkovat jim a popřát mnoho úspěchů v dalších ročnících. Čtenářům Bulletinu pak představím něco z poezie Fadhila al-Azzawiho a Amiriho Baraky.

Jaromír Hajský
Společnost česko-arabská

Fadhil al-Azzawí

Ve volném čase

Když nemám co na práci a jenom se nudím
 sednu si a pohrávám si se zeměkoulí
 Založím stát bez policie a vězení
 jiný s přílišnou přemírou konzumentů zase zruším
 do vyprahlých pouští zavádím bouřlivé řeky
 Vytvářím světadily a moře
 a chráním je pro budoucnost z obavy před chudobou

Kreslím si novou barevnou mapu zemí:
 Německo přesouvám k Tichému oceánu plnému ryb
 a nechávám chudé uprchlíky
 snící o zaslíbeném ráji v Bavorsku
 aby sami v mlze řídili pirátské lodi
 Vyměním Anglii za Afghánistán
 aby její mládež kouřila hašiš zadarmo
 na účet své urozené vlády
 Utíkám od zadrátovaných a zaminovaných hranic Kuvajtu
 na Měsíční ostrovy¹ při zatmění
 přirozeně s jejich četnými naftovými studnami
 Zatímco za dunění bubnů přenáším Baghdád
 na ostrov Tahiti
 Saúdskou Arábii nechám dřepět v tureckém sedu v zajetí věčné pouště
 abych tak uchránil čistou krev jejich věrných velbloudů
 dřív než vrátím Ameriku
 zpátky indiánům
 to abych vrátil historii
 její ztracenou spravedlnost

Vím, že vůbec není snadné svět změnit
 Je to však nutné

Překlad: Jaromír Hajský

¹ *Míněny ostrovy Komory (v arabštině – Džuzúr al-Kamar, tedy Měsíční ostrovy). Pozn. překl.*

Amiri Baraka

Někdo vyhodil Ameriku do povětří

(úryvek)

(Všichni myslící lidé
jsou proti terorismu
domácímu i
mezinárodnímu.
Jenže jeden by se neměl
používat
ke krytí toho druhého)

Říkají, že je to nějaký terorista, nějaký
barbarský
Arab, v
Afghánistánu
Nebyli to naši američtí teroristé
Nebyl to Klan nebo Skin heads
Nebo ti, kdo vyhazují do povětří negerské
Kostely, nebo jsou naším převtělením v cele smrti
Nebyl to Trent Lott
Nebo David Duke nebo Giuliani
Nebo Schundler, do důchodu odcházející Helms
Nebyla to kapavka v kostýmu
nemoci bílých prostěradel
Která vraždí černochoy
Terorizovaný rozum a přičetnost
Většina lidstva, jak se jim zlíbí
Říkají (kdo říká? Kdo to říká?)
Kdo je platí
Kdo vykládá lži
Kdo se maskuje
Kdo má otroky
Kdo měl z dolárků zase Dolárky
Kdo tloustnul z plantáží
Kdo provedl genocidu Indiánů
Kdo se snažil zmarnit Černošský národ
Kdo žije na Wall Street
Té první plantáží
Kdo vám uřezal koule
Kdo znásilňoval vaši mámu
Kdo lynčoval vašeho tátu
Kdo přinesl dehet, kdo přinesl peří
Kdo měl zápalku, kdo zakládal požáry
Kdo zabíjel a najímal

Kdo říká že je Bůh a přitom je Dábel
 Kdo je tím jediným největším
 Kdo je tím nejlepším
 Kdo připomíná Ježíše
 Kdo vše stvořil
 Kdo je nejchytřejší
 Kdo je nejskvělejší
 Kdo je nejbohatší
 Kdo říká, že jste ohavní a vy vypadáte nejlépe
 Kdo definuje umění
 Kdo definuje vědu
 Kdo vyrobil bomby
 Kdo vyrobil zbraně
 Kdo nakupoval otroky, kdo je prodával
 Kdo vám říkal svými jmény

.....

KdóóKdóóóóKDÓÓÓÓÓ!!!

Překlad: Eva Uhlířová

Památky v Iráku

(srpen 2003)

Uplynuly tři měsíce od vyhlášeného ukončení hlavních vojenských operací na území Iráku, ale normalizace života obyvatel a tedy i ochrana památek nejsou stále přes veškeré úsilí pod kontrolou.

Současnou situaci v zemi se pokusila zmapovat expedice týmu National Geographic Society, která v polovině května za doprovodu vozidel a helikoptér prozkoumala starověká sídla na sever i jih od Bagdádu a hlavní irácká muzea. K expedici vedené Henry Wrightem, kurátorem Blízkého východu při Michiganském muzeu antropologie, se připojili i iráčtí archeologové.

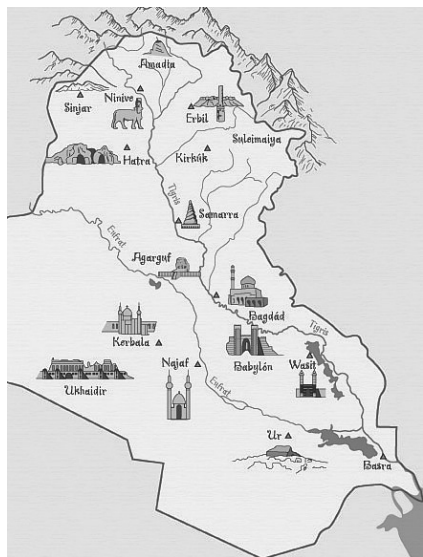
Výzkum přinesl zprávu, že ačkoliv americké bomby zničily mnoho míst a pokladů, některá naleziště byla silně poškozena rabováním nebo dlouhodobým zanedbáváním již za vlády Saddáma Husajna.

Konstatovala, že „Občas někdo z americké vlády dbal na ochranu vzácných lokací před bombardováním, a od armády jsme slyšeli i účast, politování a zájem. Jinde bylo ovšem několik míst nalezeno vyrabovaných a zničených, s naprosto nedostačující ochranou.“ Bo-

hužel v rozhodujících lokalitách v Iráku byla v minulosti dokončena pouze malá část archeologických prací, tudíž nedozírné množství dokladů o nejstarší historii lidstva leží pod zemí. Pokud by měla být zachována naděje na důkladné pochopení a odhalení počátků jedné z nejstarších civilizací, pak expedice zdůraznila známou pravdu, že „Ochrana těchto míst pro budoucí výzkumy je v této citlivé době ústřední záležitostí“.

Poškozeno bylo například staré asyrské hlavní město Nimrud, v severním Iráku, proslulé zlatem pokrytými královskými hrobkami objevenými v roce 1988. Expedice zde našla střeptiny granátu, stopy po přestřelce mezi zloději a hlídači a zjistila, že část jedné ze stěn paláce byla zbořena. Díky tomuto zjištění je nyní Nimrud pod ochranou americké armády.

Jen z malé části bylo hlídáno blízké sídlo Ninivé, nejdůležitější město staré Asyrské říše. Basreliéfy na tamních palácích dnes vypadají, jako by se do nich někdo pustil rovnou s kladivem, a na podlaze paláce vykopali dvě díry zřejmě nějakí zloději, kteří pátrali po zlatých a slonovinových předmětech.

Takové jámy byly nalezeny i v jiných asyrských městech, Chorsabad a Tell Billa. Ty zřejmě pocházejí z doby okupace iráckou armádou. Také tam se objevily zbloudilá a nevybuchlé bomby, které představují velké riziko pro budoucí možné práce archeologů. Muzeum Mosul nebylo naštěstí zasaženo okolní palbou během války, nicméně byla trvale poškozena jeho velká skleněná okna.

Na jihu zasadili zloději památek velkou ránu vzdálenému městu v poušti Dahajla, které bývalo kdysi součástí jižní Mezopotámie. Expedice popisuje ve svém článku, jak velké jámy jsou vykopány v podlaze. Pravděpodobně je udělali zloději pátrající po hodnotných bronzových předmětech a špercích z hrobek. Zato změt staré a rozbité keramiky stále zůstává na zemi ležet, snad proto, že je pro překupníky málo hodnotná.

Podobný obraz se naskytl v Larse (Senkara) ležící v poušti, kterou irácké stráže zřejmě rychle opustily. Ve výkopech v této lokalitě se povalují střepy tabulek s klínovým písmem. „Bojím se jen představit si, co vše tu mohlo být ukradeno“, vyjádřil se vedoucí expedice Wright. Byl přítom, když jeho kolegyně na tomto nalezišti objevila bronzovou nebo měděnou harpunu asi z let 1900 před Kristem.

„Znovu jsme ji zahrabali, abychom ji pomohli uchránit. Samozřejmě jsme si zaznamenali GPS údaje, až sem přijdou pracovat archeologové systematictější, aby ji mohli bez problémů nalézt.“

Babylon, hlavní město Babylonské říše více než tisíc let, se nedávno pomalu začínalo ucházet znovu o titul největšího z měst, a nyní se kupodivu docela dobře vyrovnalo s následky války. Američané si udělali sídlo v ohromném paláci postaveném Saddámem Husajnem, a ten dokonce uvažoval o projektu restaurování a obnovení naleziště, které se rozkládá asi 50 mil jižně od současného Bagdádu. Bohužel Babylonské muzeum tak dobře nedopadlo a velmi jej postihlo rabování. Rozsáhlá a vzácná Babylonská knihovna skončila, jak známo, jako hromádka popele.

Lépe dopadlo město na jihu zvané Nippur, známé také jako svaté město staré Mezopotámie, leží asi 200 kilometrů jihovýchodně od Bagdádu. Sem chodili písaři do školy učit se písmo a literaturu již dva tisíce lety před začátkem našeho letopočtu. Ochrana Irácké kmenové armády se zdá dostatečná, potvrdil McGuire Gibson, archeolog, který byl členem květnové expedice a v Nippuru vede již léta výzkum. Oproti tomu v blízkých městech Umm al Hafrija (dnes Jokka) našel při obhlídkách helikoptérou mnoho stop svědčících o nekalých zájmech zlodějů.

Archeologové navštívili také Ktesifon, město na řece Tigris blízko Bagdádu, které bývalo hlavním městem Sásánovské říše. Tento celosvětově proslulý palác měl zlatem obloženou střešku a na jeho stropě se blyštily drahé kameny jako hvězdy. Dnes našli archeologové hlavní cihlový oblouk budovy téměř nepoškozený, ale místní muzeum bylo kompletně vydrancováno. Blízko paláce bývaly proslulé zahrady plné kvetoucích vzácných rostlin a dřevin. Dnes jsou rostliny zpleněné a v prostorách bývalých zahrad si děti hrají fotbal.

Do Nippuru a okolí nedávno vyslala svou misi Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). „Drancováno se tam ve velkém, vypleněny byly desítky míst. A ve dvou místech jsme zaznamenali provádění mohutných nelegálních vykopávek,“ neskryval své zděšení náměstek generálního ředitele UNESCO Mounir

Bouchenaki. V Isinu, pouze několik kilometrů jižně od Nippuru, byly, jak uvedl, nalezeny „stovky děr po kopání, což vedlo k naprostému zničení celé lokality“. I mise UNESCO shledala, že se nelegálně kopalo i v Nippuru.

Během posledních měsíců se značně zvýšil obchod s ukradenými iráckými památkami. Jordánská celníci již podle svého šéfa Mahmúda Kutajšáta zadrželi několik cenností ze sumerské doby na hraničním přechodu Karamí a na letišti Marka východně od Ammánu. Podle Kutajšáta celníci na letišti Marka, ale i jejich kolegové v egyptském Šarm aš-Šajchu či izraelském Tel Avivu „zadrželi několik sošek a artefaktů ze sumerské éry, které chtěli cizinci nelegálně vyvést“.

Bagdádské archeologické muzeum, které bylo po pádu irácké vlády vyrabováno, by mohlo některé sbírky znovu otevřít už v září. Sděлил to v průběhu června poradce koalických vojsk pro kulturu Ital Piero Cordone. „Chceme v září otevřít alespoň dva sály archeologického muzea a obnovit tak kulturní aktivitu v zemi,“ řekl. Z inventarizace sbírek, které se věnuje po rabování, vyplývá, že v muzeu chybí zhruba 2 000 předmětů. „Ukradeno bylo 3 500 věcí, z nichž asi 1 200 jsme získali zpět,“ sdělil tento bývalý diplomat.

Vedle pozitivních informací o rozšiřování ochrany památek americkou armádou přimášely agentury i smutnější zprávy: Jeden z největších zázraků civilizace a pravděpodobně i jedna z nejstarších obydlí urabistických lokalit na světě – sumerské město Ur v jižním Iráku – vandalsky poškodili američtí vojáci, uvedl koncem května britský list *The Observer* s odvoláním na humanitární pracovníky v oblasti.

Podle jejich tvrzení příslušníci amerických ozbrojených sil nastříkali na zbytky dávné civilizace graffiti a kradli vypalované jílové cihly staré tisíce let. V důsledku toho americká armáda archeologický poklad, jehož stáří sahá 6000 let do minulosti, prakticky uzavřela, přístup do Uru je možný jen pro osoby, které prodou pečlivým výběrem, a ty pak ve městě doprovází vojenská eskorta, která je pochopitelně nepustí k místům, jež vojenští vandalové údajně poškodili.

Zprávy o vandalství amerických vojáků listu *The Observer* potvrdil také jeden ze znepo-

kojených důstojníků americké armády, který si z pochopitelných důvodů nepřál být jmenován. Podle informací, které má list k dispozici, se na zdech Uru objevily sprejem nastříkané graffiti – většinou vlastenecké výkřiky a hesla vojenských jednotek. Jedno z hesel je i *SEMPER FE – Vždy věrní* – motto americké námořní pěchoty. Oficiální místa na obvinění listu nereagovala a velící důstojník v Uru se s listem *The Observer* odmítl bavit.

Mnozí věří, že právě Ur byl rodištěm proroka Abraháma. Město bylo náboženským sídlem sumerské civilizace na úsvitu dynastií, které vládly Mezopotámii přibližně od roku 4000 před našim letopočtem. Dlouho před vznikem egyptské, řecké nebo římské říše právě tady vznikalo kolo a vyvíjel se první matematický systém. Tady se psala první poezie, především klasika dávné literatury, známý Epos o Gilgamešovi.

Nejvýznamnějším monumentem Uru je v arabském světě nejlépe zachovaný zikurat (stupňovitá pyramida), kterou původně postavili Sumerové kolem roku 4000 př. n. l. a obnovil Nabukadnesar II. v 6. stol. př. n. l.

Přímo kolem Uru se přitom Pentagon rozhodl vybudovat svou rozsáhlou a potenciálně stálou základnu, takže se pohled z vrcholku zikuratu – který víceméně zůstal stejný posledních šest tisíc let – radikálně změnil. Každý den sem přijíždějí dlouhé konvoje nákladních aut se šterkem a stavebním materiálem, které musí projet několika kontrolními stanovišti, a obvod vymezovaný ostnatým drátem se den za dnem rozšiřuje.

Poznámka: O archeologické expedici National Geographic Society si budete moci přečíst reportáž v říjnovém vydání americké edice časopisu. Tým rovněž natočil dokumentární film, ten bude uveden v sérii *Ultimate Explorer* ve vysílání National Geographic Channel.

P.S.

Bagdád, Iraq Press, 15. listopadu 2003 – Irácké národní muzeum znovu získalo 820 sbírkových předmětů, které byly při rabování zcizeny.

Mezi nalezenými exponáty jsou dva nádherné kousky, které byly součástí jeho kolekce asi

200 tisíc sbírkových exponátů. „Mezi nalezenými exponáty je stříbrná plastika znázorňující pokoření obyvatel dynastií z Akkadu (kolem roku 2300 př. n. l.),“ komentoval nález kurátor muzea Dony George. Druhým předmětem je rovněž plastika ze dřeva a stříbra pocházející z Asyrské říše (7. stol. př. n. l.).

Nejkrásnějším dosud nalezeným muzejním předmětem je Dáma z Waraky. Alabastrová soška, nyní pečlivě střežená, byla jedním z 15 000 nejcennějších exponátů uloupených během rabování v chaosu po pádu režimu Saddáma Husajna. Soška je datovaná do období 3500 př. n. l. a představuje jednu z nejstarších podob lidské tváře, jaká kdy byla nalezena.

Oddělení starověku konstatovalo, že se dosud podařilo získat zpět 4 000 předmětů. Zatímco zprávy o nálezech ukradených předmětů Oddělení starověku Iráckého národního muzea těší, obavy vzbuzuje nedostatečné zabezpečení lokalit před ilegálními vykopávkami.

Na území Iráku je na 10 000 registrovaných archeologických lokalit, které nejsou chráněny.

Soukromí sběratelé a obchodníci se starozitnostmi dnes soupeří o přechovávání pašovaných a uloupených iráckých památek, jejichž ceny na mezinárodních trzích závratně rostou...

Miroslav Houska
Společnost česko-arabská

Posvátný chrobák

Naše terénní toyota projížděla hadovitě se kroutícím vádí v pohoří Džabal al Hasáwnah. Vyhýbali jsme se blokům uvolněným z okolních skal a snažili se nevjíždět na plochy tvořené jemným pískem, bůhví jak hlubokým. Trsy pichlavé trávy, uchycené na dně koryta, byly suché. Osu údolí vyznačovaly ojedinělé tamaryškové keře. Pak se úzké vádí náhle rozevřelo a my jsme vjeli do mělké kotliny na soutoku několika vádí. Zdržovalo se v ní malé stádo velbloudů. Bylo to milé setkání, poněvadž mezi dospělými zvířaty se nemotorně pohybovalo i roztomilé velbloudě, jemuž ještě nenarostl hrb.

„Zastav!“ křičel jsem. „Vyfotografujeme si velbloudě s velbloudicí.“ Vzal jsem fotoaparát a vykročil směrem ke stádu. „Pozor!“ řekl můj spolucestující, kolega Jiří, a ukázal rukou na zem. Předě mnou si valili kuličku dva hovniválové aneb vrubovní posvátní – brouci z rodu Scarabeus. Nebyli jediní, bylo jich tam více. Právě pořádali hodokvas. Tam, kde jsou velbloudi, bývají často i tyto chrobáci, neboť hromádky velbloudího trusu jsou pro ně neodolatelnou lahůdkou. Prohlédl jsem si brouky zblízka. V Africe jsou nejznámější dva druhy: malý Sysifos a velký Heliokoperos. Toto byli Sysifové. Jsou to pracovitá stvoření. Tělo mají přizpůsobeno k manuální práci tím, že tvar jejich hlavy připomíná rýč, zoubkované přední

nohy zase pilu. Jejich temná kovově modrá, jako by metalizovaná těla byla dlouhá asi tři centimetry. Koule, kterou před sebou valili, byla bezmála třikrát větší než oni. Sameček se s hlavou dolů opíral zadníma nohama o kouli a snažil se ji tlačit od sebe. A aby toho tento neúnavný silák neměl na práci málo, samička seděla na pohybující se potravinové spížrně a zároveň i budoucím hnízdě pro naklazení svých vajíček a nechávala se kutálet s ní. Společně pak kouli zahrabou do země, v podzemí se spáří a vajíčka uloží do výkalového pokladu. A zatímco samička kouli pečlivě uplácá, aby se mohl vylíhnout nový zdatný chrobák, sameček upaluje za jiným trusem, aby zhotovil další kouli, sebe obalil výkaly a tímto vábným aroma přilákal novou družku.

Kdo by uvěřil, že tento požirač výkalů byl v Egyptě za vlády faraonů považován za jednoho z nejposvátnějších a nejuctívanějších živočichů. Svědčí o tom nespočetné množství nalezených ozdob a amuletů ve tvaru skarabů. Skarab sloužil jako amulet zajišťující ochranu bohyně Esety (Isis) a boha slunce Rea. Pro bohatce vyrývali kamenorytci posvátného brouka do drahých kamenů (lapisu lazuli, tyrkysu, ametystu, amazonitu a křišťálu). Pro lidové vrstvy byly skaraby hotoveny z fajánsu se zářivě modrou glazurou, imitující drahokamy. Při mumifikaci

zemřelých Egyptanů bylo vyňato srdce a nahrazeno kamenným skarabem, aby při posmrtném soudu nebylo svědomí zemřelého – představované jeho srdcem – na miskách vah lehčí než pštrosí péro, symbol bohyně pravdy a spravedlnosti Maat. Srdeční skarab byl nejdůležitějším ochranným amuletem mumie. Do jeho rovné spodní plochy byla vyryta jedna z kapitol Knihy mrtvých s výzvou, aby se srdce zemřelého nestavělo proti němu samému. Sluneční bůh Re pluje ve své bádce po nebeském oceánu od věků do věků. Při každodenní pouti Rea po obloze Egyptané rozlišovali vycházející a dopolední slunce, polední slunce a odpolední a zapadající slunce. Boha dopoledního slunce Cheprera ztotožňovali s vrubounem posvát-

ným, kterého vídali v přírodě, jak před sebou valí kuličku trusu. Proto na četných staroegyptských vyobrazeních můžeme pozorovat scénu, kdy tento brouk před sebou na obloze valí sluneční kotouč.

Kamenných napodobenin egyptských posvátných chrobáků se pro tajemná, dlouho nerozluštěná hieroglyfická znamení (hieroglyfy byly rozluštny až v roce 1822) na břiše používalo i v Evropě jako amuletů.

(Výňatek z připravované knihy I. Mrázka „LIBYJSKOU SAHAROU po velbloudích stezkách“)

Ivan Mrázek
místopředseda pobočky SPA, Brno

Vděčnost Jorubů příteli Afriky

Při objevování a uplatnění talentů nového afrického umění hráli významnou roli někteří bílí patroni. Mezi nejznámější patří profesor *Ulli Beier*, který v období 1959–1966 byl nejen lektorem ibadanské univerzity, ale zároveň velkým přítelem zvláště jorubské kultury. Spoluorganizoval literárně-umělecký klub MBARI, letní školy pro výtvarníky, sponzoroval neškolené talenty, spolupracoval s věhlasnou divadelní společností Duro Ladipa, pomáhal svými styky s místními náčelníky a králi, vydával časopis BLACK ORPHEUS, popularizoval africké moderní umění v monografiích, četných článcích i evropskými výstavami. Také našemu Náprstkovu muzeu umožnil výstavu své sbírky africké moderny v r. 1972 a naivního umění v Bratislavě o tři roky dříve.

Někteří z evropských podporovatelů afrických umělců napsali ze svého působení knihy, ale vzácnou výjimkou je, napsal-li Afričan knihu o zásluhách bílého „katalyzátor“ současné africké kultury. Takovou je kniha OMOLUABI, jejíž autorem je *Wole Ogundele*, dlouholetý lektor anglicky psané africké literatury na Awo-lovově univerzitě v nigerijském Ile-Ife, také překladatel z angličtiny do jorubštiny a spisovatel připravovaných dějin Jorubů. Jorubský titul „Omoluabi“ anglicky psané knihy je možno

přeložit také jako „člověk, který má 200 přátel“. „Omoluabi“ knihy je Ulli Beier, na jehož vrůst do jihozápadní nigerijské kultury vzpomíná vděčně mnoho Jorubů jako na „německy zrozeného Jorubu“. Kniha je jeho kulturním životopisem, podrobně líčí jeho šestnáctileté sžití s jorubským prostředím, ale přehledně informuje i o předchozí složité odyseji syna německého židovského emigranta, a po vypuknutí nigerijské občanské války také s Beierovým kulturním působením v Papue-Nové Guineji a v Austrálii, a samozřejmě jak založil IWALEWA-Haus v Bayreuthu pro seznámení s novými africkými i jinými mimoevropskými kulturami. V podtitulu knihy OMOLUABI je také „Jorubská společnost a kultura“, jejíž nedávnou strukturu a atmosféru autor současně čtivě přibližuje zájemcům na 300 stranách knihy většího formátu, k níž předmluvu napsal laureát Nobelovy ceny *Wole Soyinka*. Tuto knihu o velkém příteli Afriky a jejím kulturním podhoubí např. s Oshogbemo, jemuž se říká „africký Montmar-tre“, vydalo v letošním roce bayreuthské univerzitní vydavatelství Baureuth African Studies (podrobněji na www.breitbart.org).

Alois Wokoun

Nataša Dobiášová

Nelze jen stát a zatínat pěsti

Když hovoří zbraně
prý umlkají múzy
nesmí však mlčet
svědomí.

Teď na pochod se daly
všechny světa hrůzy
válečné bubny zaduní
Nelze jen stát
a zatínat pěsti
když pravda
přibitá je
na kříži.

I verš je zbraň
jen pevně ji nésti
a hrotem na cíl zamířit.
Ať světem zazní naše mocné NE!
ve jménu pravdy ukřižované

Kdo byl Moktar Ould Daddah?

14. října 2003 zemřel v Paříži ve věku nedožitých 79 let první mauretánský prezident Moktar Ould Daddah. Narodil se 25. prosince 1924 v Boutilimitu v bohaté rodině. Ve svém rodišti byl také nyní 18. října pochován. Za ženu měl Francouzsku a byl otcem tří dětí.

Jakou úlohu sehrál v dějinách své dvoumilionové země s rozlohou přes milion čtverečních kilometrů? Nejdříve se učil ve škole pro syny kmenových náčelníků v senegalském městě Saint-Louis. Poté absolvoval Národní školu orientálních jazyků v Paříži a stal se překladatelem. V březnu 1957 byl Daddah zvolen členem teritoriálního shromáždění Mauretánie a poté náměstkem předsedy a předsedou výkonné rady Mauretánie – místní vlády. Když se stal premiérem, tak v roce 1960 rozpustil stranu „Obrození“. Od roku 1961 působil jako prezident a šéf mauretánské vlády. V prosinci 1961 se z Daddahovy iniciativy konal v hlavním městě Nouakchotu politický kongres národní jednoty, jehož se zúčastnili představitelé všech politických stran země. Kongres přijal rozhodnutí o vytvoření jednotné mauretánské strany – Strany mauretánského lidu. Ve své politice se Moktar Ould Daddah stavěl proti snaze Maroka o sjednocení.

Pro Daddaha se stal osudným válečný konflikt o bývalou španělskou kolonii Západní Sahara, který zhoršil finančně ekonomickou situaci země. V červenci 1978 skupina vlastenecky orientovaných důstojníků provedla státní převrat, kterým byl prezident Moktar Ould Daddah sesazen, zrušena ústava z roku 1961 a zakázána veškerá politická činnost. Všechnu moc převzal Vojenský vý-

bor národní obrany. Nástupnický Vojenský výbor národní spásy ve snaze uspořádat saharský konflikt mírovými prostředky podepsal dohodu se západosaharským osvobozeneckým hnutím POLISARIO, na jejímž základě se Mauretánie vzdala nároků na někdejší španělské Rio de Oro a stáhla své vojáky z jižní části Západní Sahary. Současně nová mauretánská vláda vypověděla dohodu s Marokem o společném boji ze 13. května 1977 a požadovala odchod marockých vojenských jednotek z Mauretánie.

Pokud jde o svrženého mauretánského prezidenta, ten byl po vojenském puči vězněn patnáct měsíců a 2. října 1979 mu bylo „ze zdravotních důvodů“ dovoleno odjet do Francie. Poté, od roku 1980, byl odsouzen in contumaciam za „velezradu, porušení ústavy a poškozování ekonomických zájmů národa“. Teprve v červenci 2001 jako již pokročilý sedmdesátník se mohl vrátit do své vlasti, tedy po 22 letech exilu. Čtyřicet let starý zánět pohrudnice ho přinutil k návratu do Francie, kde byl letošního 11. srpna hospitalizován.

Moktar Ould Daddah ještě stihl dokončit své paměti pro nakladatelství Karthala pod názvem *Mauretánie prosazující svoji vůli* (La Mauritanie contre vents et marées). Daddahův původní název jeho paměti zněl *Paměti včerejška pro zítřek* (Mémoire d'hier pour demain). Daddahovy paměti jsou tedy svědectvím o zrodu státu na křižovatce Maghrebu a černé Afriky, jednou „překážka“, podruhé „pojitko“.

Josef Poláček
Společnost přátel Afriky

Západoafrická Chirakova demonstrace proti afropesimismu

V závěrečné říjnové dekádě roku 2003 francouzský prezident Jacques Chirac znovu potvrdil svoji roli „přítele Afriky“ a „nejlepšího advokáta Afriky“ při svých státních návštěvách Nigeru a Mali, dvou bývalých francouzských kolonií v západní Africe, které získaly v „Roce Afriky“ 1960 svoji státní nezávislost v procesu dekolonizace. Při té příležitosti byly srovnávány odlišné styly Chiraca a Bushe při jejich zahraničních návštěvách. Chirakovy státní návštěvy totiž postrádají jak barnumskou reklamu, tak i onen pověstný šílený soubor bezpečnostních opatření. Jacques Chirac totiž netrpí žádným stihomamem a naopak si potrpí na bezprostřední setkání s prostými lidmi, jak to potvrdila jeho nedávná státní návštěva v Alžírsku, k němuž má Chirac velmi blízký a vřelý osobní vztah.

Význam Chirakovy návštěvy přesahuje hranice Nigeru a Mali. V rámci programu, bohatého na místní folklór, figurovaly problémy vody, desertifikace (proměny krajiny v poušť) a zanášení toku řeky Nigeru pískem. Francie rovněž neruňuje deset milionů afrických pěsti-

telů bavlny předvolebními subvencemi 25 000 producentů bavlny v Texasu a v Alabamě.

Prezident Chirac za své návštěvy v Republice Nigeru vyslovil tvrdé odsouzení ohavné abidžanské vraždy francouzského novináře Jana Helène 21. října ivoireským policejním seržantem Théodorem Séry. Na své tiskové konferenci v nigerském hlavním městě Niamey před následujícím odletem do Mali ostře kritizoval jisté ivoireské vedoucí činitele. Výsledkem je anulování státní návštěvy ivoireského prezidenta Laurenta Gbagbo ve Francii, která byla předpokládána koncem října anebo počátkem listopadu. Žádné náhradní datum Gbagbovy návštěvy také nebylo z francouzské strany sděleno.

Chirakův pobyt v západní Africe proběhl jako demonstrace Francie proti afropesimismu. Francie má přirozený zájem na co nejlepších vztazích jak s arabskými státy Maghrebu, tak i se západoafrickými státy černé Afriky.

Josef Poláček
Společnost přátel Afriky

Centrální expozice veletrhu byla bránou ke knihám o Africe

I když se pomalu blíží zimní období, často se moje myšlenky vrací k letošnímu jaru, ke čtyřem dubnovým dnům na 9. mezinárodním knižním veletrhu na pražském Výstavišti. To, že centrální expozice byla letos věnována Africe, byla velká příležitost k obohacení všech milovníků africké kultury, ale jistě i ostatních návštěvníků, které „Svět knihy“ přitahuje.

A bylo se na co dívat. Svaz českých knihkupců a nakladatelů, zastoupený sympatickou ředitelkou veletrhu dr. Danou Kalinovou, která odvedla opravdu profesionální práci, udělal vše

pro to, aby africká expozice byla co nejbohatší. Vhodně vycházela z loňské knižní události, kterou bylo vydání seznamu stovky nejlepších afrických knih 20. století (stalo se tak v červenci 2002 na setkání šéfů knižních veletrhů v jihoafrickém Kapském městě) a obsahu knižního veletrhu „Zimbabwe International Book Fair“ konaného následně v Harare. Současně však také prezentovala africkou organizaci nakladatelů APNET, která působí v 52 zemích afrického kontinentu a také obeznámuje s africkou literaturou další země na celém světě.

Nad síly organizátorů bylo pak větší zastoupení dalších afrických vydavatelů a knihkupců na pražském veletrhu, které nebylo možné zajistit z důvodu hospodářsko-politické nestability, která v mnohých afrických zemích existuje.

Program veletrhu byl nabitý a nebylo možné stihnout všechny ty besedy, setkání, přednášky, autorská čtení či prezentace. Pozitivní bylo zejména to, že téma centrální expozice vyburcovalo mnohá naše nakladatelství k většímu vydání překladů knih z afrických originálů, či ke zvýšení ochoty publikovat knihy s africkou tematikou od českých autorů.

Těžko říci, jestli nejsilnějším zážitkem bylo hned v první den setkání s představiteli afrického kulturního světa v Lapidáriu. Dialogu mezi kontinenty se zúčastnili umělci a pedagogičtí pracovníci z Egypta, Francie, Ghany, JAR, Konga, Mozambiku, Německa, Nigérie, Slovinska, Tanzánie, Walesu a Zimbabwe i všichni význační čeští afrikanisté. A nebo to byl silný dojem z přednesu nigerijského básníka a pedagoga pana Niyi Osundare, který následující den s velkým procítěním deklamoval své verše, vydané v knížce pod názvem „Chci se dotknout světa“.

Nezapomenutelným byl i zajímavý video-film s religiózním námětem ze Súdánu, doplněný průvodním slovem známého scénáristy a kameramana V. Poltíkoviče, či montovaný pořad

z knihy Věry Štovičkové-Heroldové „Africké lásky“ s hudebním doprovodem na netradiční zajímavé nástroje. Osvěžující pastvou pro oči byla módní přehlídka u příležitosti vydání Dějin odívání „Černá Afrika“ autorky Jany Jirouškové a zajímavá byla i diskuse, která se rozvinula na besedě s Mgr. Jaroslavem Olšou, českým velvyslancem v Zimbabwe, jenž také velmi přispěl k dobrému průběhu veletrhu. Hovořilo se tam o knize „Přivláváč deště“ zimbabwských a rhodeských autorů a povídání nad další knížkou pokračovalo i s dr. Pavlem Míkem, který přeložil z amharštiny „Etiopské bajky a pohádky“.

Při procházce mezi desítkami stánků různých nakladatelství bylo příjemné nacházet tituly s africkou tematikou i tam, kde doposud vydavatelství tento kontinent zanedbávala. Bylo by těžké je zde vyjmenovávat. Doufejme, že se čtenáři postupně s těmito tituly setkají při recenzích v dalších z Bulletinů.

Kdo se na knižní veletrh nedostal, může opravdu litovat. Informace o konání „Světa knih“ dostali všichni čtenáři na 35. straně Bulletinu č. 1/2003. Teď se jen vlivní přátelé Afriky musí snažit, aby literatury, týkající se afrického kontinentu, bylo stále dostatek.

Jitka Vlčková
Společnost přátel Afriky

Společnost přátel Afriky v Olomouci ve druhé polovině roku 2003

Druhé pololetí roku 2003 začalo prázdninami. Obdobím, kdy se sice olomoučtí členové Společnosti přátel Afriky nescházejí ke svým pravidelným, každý měsíc pořádaným monotematickým neformálním setkáním (pro které se vžil název NEFORMÁL), o to více se však věnují domácím i zahraničním cestám. Výpravy do Afriky letos podnikli MUDr. Jaroslav Bačovský (Mosambik, Jižní Afrika), Ing. Josef Dvořák a MUDr. Vladimír Jorda (Uganda) a Ing. Vladimír Hlídaek (Tunisko). Účastníci těchto cest budou o svých zážitcích podrobně hovořit na olomouckých neformálech, ale

i v rozhlasových pořadech, své cestovní deníky zpracovávají olomoučtí přátelé Afriky do podoby cestopisných a geografických článků a příspěvků. Cestu do Ugandy prezentovali její letošní účastníci hned dva týdny po svém návratu: této středoafričské zemi byl věnován náš tradiční táborák na Svatém Kopečku: každý účastník obdržel malé dárky (originální balení ugandských čajů a káv, drobné numismatické suvenýry z Ugandy) a přímo u ohně se improvizovalo na autentické ugandské hudební nástroje. Přivítali jsme zde rovněž několik zajímavých hostů, mezi nimiž nechyběl ani imám

Hatem (hlava muslimské náboženské obce v Olomouci), pocházející z Tuniska.

„Tuzemské“ výlety byly tentokrát zaměřeny na výstavy (na zámku Úsov navštívili olomoučtí členové výstavu o lichtenštejnských loveckých výpravách do Afriky – sestavenou ze sbírek zámku i z předmětů zapůjčených z pražského Náprstkova muzea), ale i na další poznávání života afrických zvířat v našich zoo – poslední srpnový víkend jsme zamířili do ostravské zoologické zahrady.

Tím ovšem „exteriérové“ akce olomoucké pobočky neskončily: 19. září se uskutečnil 2. ročník Běhu RNDr. Miloslava Budíka, věnovaného památce dnes již nežijícího dr. Budíka, který již v roce 1987 založil v Olomouci skupinu členů Afrického výboru Československé společnosti pro mezinárodní styky, jež v devadesátých letech kontinuálně přešel do podoby dnešní Společnosti přátel Afriky. O týden později, 27. září 2003, jsme se zúčastnili tradiční „sponzoriády“ (setkání sponzorů a přátel Zoologické zahrady Olomouc), během jejíhož bohatého programu si olomoučtí členové připomenuli, že africké živočichy (nejdříve ovce kamerunské, povětšinou ovšem antilopy adaxe nubijského) sponzorují už od roku 1993 – tedy plných deset let.

Na podzim se znovu rozběhly tradiční neformály, již zmíněná neformální setkání členů

a sympatizantů, pořádaná každé druhé úterý v měsíci, z nichž každé je věnováno jednomu tématu či jedné africké zemi. V září hovořil Jiří Zlámal o územní integraci národních parků v Africe (Přeshraniční národní parky v Africe), v říjnu vystoupil univerzitní profesor z olomoucké Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého RNDr. Otakar Štěřba, CSc. se svým Vzpomínáním na Saharu, které bylo připomenutím 30. výročí české zoologické expedice SAHARA 1973, jíž se jako mladý vědec sám zúčastnil. Profesor Štěřba při této příležitosti převzal Cenu RNDr. Miloslava Budíka. Olomoucká pobočka ji od roku 2000 uděluje lidem, kteří se zasloužili o poznávání Afriky a mají zároveň nějaký vztah k Olomouci a k Olomouckému kraji. V listopadu vystoupil Mgr. Zdeněk Dvořák, PhD. s vyprávěním o své cestě na Zanzibar, prosincové neformální setkání bylo zasvěceno jihoafrickému čaji rooibos (Rooibos – africké mysterium, na kterém olomoucký člen MUDr. Vladimír Jorda přichystal degustaci nejrůznějších typů rooibosu (včetně čajů, které si loni přivezl z jihoafrického Johannesburgu) a které bylo rovněž věnováno jihoafrické numismatice, zejména nápisům v původních bantuských jazycích na nových mincích jihoafrické republiky.

Vladimír Jorda
Společnost přátel Afriky, Olomouc

Setkání sponzorů a přátel Zoologické zahrady Olomouc

Již deset let pořádá vedení Zoologické zahrady Olomouc setkání sponzorů a přátel zoologické zahrady. Kromě jiného je na nich pozoruhodné i to, že se jich od roku 1993 pravidelně zúčastňují také zástupci olomoucké Společnosti přátel Afriky: v roce 1993 začali sponzorovat ovci kamerunskou a od roku 1994 nepřetržitě finančně podporují stádo adaxe nubijského, saharské antilopy, která kdysi obývala celou Afriku na sever od sahelského pásu a která nyní žije již jen v odlehklých oblastech Nigeru, Mali a Čadu, přičemž sporadictví jedinci se ještě mohou vyskytovat na jihu Alžírsko a v súdánském Dárfúru.

Olomoucká Společnost přátel Afriky přispěla na chov tohoto ohroženého živočicha za léta sponzoringu celkovou částkou 30 750 Kč a asistovala také při záchranných akcích, jakými byla například tzv. reintrodukce adaxů v listopadu 1996, kdy byli do národního parku Souss-Massa v Maroku z olomoucké zoo na Svatém Kopečku transferováni tři adaxové. Další nabytá reintrodukce, která měla směřovat do Tuniska, se zatím bohužel nerealizovala pro nepřipravenost tuniského partnera.

Na letošním finančním daru olomouckým adaxům se tentokrát podílelo 12 olomouckých

členů Společnosti přátel Afriky. Někteří z nich zavítali v sobotu 27. září 2003 na „sponzoriádu“, jak důvěrně každoroční sponzorská setkání nazýváme. Kromě tradiční procházky po „zákulisi“ zoologické zahrady na účastníky čekala také jízda na velbloudech a ponících, švédské stoly i opékání makrel, klasický táborák, symbolická dražba lamy, gratis projížďka vláčkem pana Bedřicha Mikulenky (v jehož čepici a plácačce výpravčího se tu loni při křtinách přimorožce jihoafrického nechával fotografovat i velvyslanec JAR), ale především

hraní si a pózování se dvěma půl roku starými lvíčaty vzácného lva berberského (nesoucími netradiční „botanická“ jména *Filodendron* a *Bromelie*), která jsou velkým mediálním hitem letošní olomoucké sezony.

Sponzorské aktivity olomouckých členů budou pokračovat i v dalších letech. Není přitom vyloučeno, že ovcí kamerunskou a adaxe nubijského vystřídá africká pralesní antilopa bongo.

Vladimír Jorda
Společnost přátel Afriky, Olomouc

Arabští básníci na festivalu Poezie bez hranic v Olomouci

Do úctyhodných rozměrů se rozrůstá mezinárodní festival POEZIE BEZ HRANIC, který se pravidelně koná na různých místech Olomouce. Letos probíhal v týdnu od 8. do 12. října a jeho hlavním magnetem byla bezpochyby účast bývalého prezidenta České republiky Václava Havla, který tu představil nikoli svá dramata, ale svou poezii – spolu s další skupinou tzv. šestatřicátníků. Festival ovšem představil mnoho cenného z arabské a afro-americké poezie a jejích tvůrců.

Arabská poezie se na festivalu představila společně s Centrem Al-Jawahiri. To v Olomouci reprezentoval jeho výkonný ředitel, Ing. Jaromír Hajský, který si dal za cíl přivést na olomoucký festival jemenského básníka Abdulmalika Mansúra al-Masabího – ten se však musel omluvit, protože doma v Jemenu uváděl divadelní hru napsanou ke státnímu svátku země. V sobotu 11. října proto o historii arabské poezie hovořil sám Jaromír Hajský, který také řadu veršů přednášel v arabském originále. O den později se v nově rekonstruovaném bývalém jezuitském konviktu, součásti staré olomoucké univerzity založené v roce 1573 a sídle dnešních uměnovědných kateder Univerzity Palackého, osobně představil Fad-

hil al-Azzawi, irácký autor, který uprchl na počátku 80. let před Saddámem Husajnem a nyní žije v Německu. Zpěvavý přednes i aktuální politická situace z něj učinily jednu z největších atrakcí festivalu. Festival navíc mile překvapil vydáním drobné publikace ARABSKÁ POEZIE, z ukázkou předislámských textů, koránu, přes ukázky poezie z tzv. Zlatého věku (8.–12. století) až po moderní arabskou poezii, představovanou – kromě jiných – i samotným iráckým básníkem Muhammadem Mahdíem al-Džawáhirím, který prožil třicet let svého života v Praze a dal jméno již zmíněnému Centru.

Festival toho přinesl samozřejmě daleko více: afro-americký autor Amiri Baraka, básník beatnické generace, který před třiceti lety konvertoval k islámu, americký autor Jello Biafra a jeho punková skupina ex-Dead Kennedys či britský Jamajčan Levi Tafari jsou jen malým výběrem z toho, co je možno na olomouckých festivalech – od vznešeného prostředí zmíněného barokního konviktu až po slavnou undergroundovou hospodu Ponorka – vidět a slyšet.

Vladimír Jorda
Společnost přátel Afriky, Olomouc

Expedice Matongo

3. až 18. října 2003

Brno – Matongo, autobusem a za hodinku?? Nevěříte? Měli jste jet s námi. Probudili jsme se do značně mrazivého, ale slunečného rána. Po malém nedorozumění, kdy někteří čekali na kopci a jiní pod kopcem, jsme konečně vyrazili směr Matongo. Pro ty, kteří neví, kde Matongo hledat, dodávám, že stačí dojet do Jihlavy, vyhledat ZOO a pak už jen sledovat šipky, které vás přivedou až na místo. Cestou potkáte hejno nádherných plameňáků, tygry, medvěda i stádo koz, které se s vámi budou chtít ihned kamarádit... A pak už se ocitnete v neřalšované africké vesničce. Na jejím okraji jsou dokonce i dvě termitiště a na břehu říčky se líně povalují krokodýli, našťástí jen dřevění, jinak by se s nimi někteří účastníci „expedice“ určitě nefotili. A až to všechno prozkoumáte a nafotíte, tak zřejmě skončíte, tak jako naše výprava, na obří skluzavce – tobogánu, která se spolu s dalšími velice originálními skákadly a hopsadly nachází v areálu ZOO. Je jen velická škoda, že mimo plnou sezónu se s návštěvníky zahrady moc nepočítá,

pokud jde o občerstvení. Většina stánků je zavřená a kromě párku v rohlíku, čaje a kávy nekoupíte nic víc. Ale co by to bylo za expedici, kdybychom neměli svoje zásoby – krabici oplatků, bonbony a čokoládové penízky, o které se spravedlivě podělili všichni přítomní členové SPA s malými „Dagmarčaty“ – dětmi z dětského domova Dagmar, i s africkými studenty. Spokojeni byli všichni, ale nejmzrzlejší ze všech byli přece jen naši přátelé z Libye, kteří jsou v ČR teprve krátce. Raději jsme jim ani neřekli, že bude ještě hůř... Pokud jsem vás inspirovala k rodinnému výletu a vydáte se po stopách naší „expedice“, zkuste to jako my, mimo dálnici – malebnou Vysočinou, kdy cestou projíždíte podzimně zbarvenou přírodou a vesničkami, jejichž názvy známe jen ze směrovek, když se řítíme kolem nich po dálnici.

Ať žije Matongo 04 i každá další takto vydařená akce SPA.

Eva Vaverková

Společnost přátel Afriky, Brno

Výstava fotografií o dnešním Libanonu

Výstava byla instalována v prostorách výstavních místností Literární čajovny na Havlíčkově náměstí v Havlíčkově Brodě v úterý dne 24. 6. 2003.

Instalace byla provedena ve spolupráci se zaměstnanci čajovny pracovníkem libanonského velvyslanectví a ve spolupráci s autorem fotografií.

Na vernisáž výstavy byly vytištěny pozvánky a byla provedena pod hlavičkou Českoarabské společnosti, Libanonského klubu a pod záštitou starosty města Havlíčkův Brod.

Vernisáž zahájil libanonský velvyslanec a s úvodním slovem vystoupil také pan starosta. Výstava trvala celý měsíc až do 28. července. V místním tisku byla provedena 3x inzerce zdarma.

Občerstvení na vernisáž zajistilo libanonské velvyslanectví, které přivezlo libanonské speciality a rovněž zaplatilo podávané víno.

Starosta města přijal pana velvyslance a pozval jej na oběd. Výstava se vydařila, a protože Literární čajovna patří k oblíbeným místům, zhlédlo ji také dost návštěvníků.

Václav Čapek

Libyjský večer

Pravidelně, každý rok, si společně s libyjskými přáteli připomínáme 1. září státní svátek jejich země. Letos to bylo již 34. výročí revoluce al-Fátah. Při této příležitosti byl dne 4. září v Náprstkově muzeu v Praze uspořádán libyjský kulturní večer spojený s autogramiádou knížky *ing. Jaromíra Hajského Svátek na zemi – moderní libyjské povídky*. Na přípravě večera se podílelo Sdružení přátel Libye Společnosti česko-arabské, Centrum al-Jawahiri a nakladatelství Dar Ibn Rushd.

Všechny vzácné hosty v muzeu úvodem přivítal předseda Sdružení přátel Libye, Mgr. Miroslav Houska, a představil známou skupinu Zirjab, která kulturní večer otevřela dvěma skladbami.

S prvním krátkým a neformálním projevem vystoupil vedoucí Libyjské lidové kanceláře v Praze J. E. Omar Muftah ad-Dalál, který připomněl tradici dlouholetých styků mezi oběma zeměmi, vysoce ocenil práci autora knihy a vyjádřil přesvědčení, že přispěje nejen k lepšímu poznání libyjské literatury, ale i života v jeho zemi, prostého lidského života, který neomezuje hranice, rozdílů jazyků nebo kultur.

Poté předseda Sdružení přátel Libye představil autora knížky – *ing. Jaromíra Hajského*, dlouholetého člena Společnosti česko-arabské, překladatele a spoluzakladatele literárního a kulturního Centra al-Jawahiri v Praze, a předal slovo představiteli Centra.

Dr. Adnán Abbás vysoce ocenil podíl Jaromíra Hajského na činnosti Centra al-Jawahiri,

zejména jeho překlady al-Džawáhíriho poezie, a současně připomněl některé významné aktivity Centra, realizované v krátké historii této instituce.

V úvodu představení nové knihy předal předseda Sdružení přátel Libye slovo majiteli nakladatelství Dar Ibn Rushd. Dr. Šaríf Bahbúh představil práci nakladatelství, zaměřenou především na arabskou literaturu, a připomněl úspěchy Dar Ibn Rushd na knižních veletrzích doma i v zahraničí. Vysoce ocenil překlad libyjských povídek, které byly vydány jako součást řady moderní arabské literatury, v níž byly již publikovány sbírky marockých, alžírských, tuniských a syrských povídek. Ocenil rovněž spolupráci s Jaromírem Hajským na předchozí publikaci Nizára Kabbáního.

Volně moderovaný večer uzavíral sám autor knížky. Vzpomenul na svá setkání s libyjskými spisovateli v kavárnách Tripolisu, na to, jak výběr a překlad povídek vznikal, a vyjádřil myšlenku, „že na kulturním poli není na tomto světě malých národů“. Knížku *Svátek na zemi* pak Jaromír představil autorskou četbou povídky *Smrt mravence* z mistrovského pera předního libyjského a arabského spisovatele *Ahmada Ibráhíma al-Fakíha*.

Libyjský kulturní večer skončil autogramiádou knihy, nákupem dalších knih z edice Dar Ibn Rushd, malým pohoštěním a přátelskými rozhovory.

-mh-

Seminář k otázkám Blízkého východu

Ústav mezinárodních vztahů uspořádal dne 19. 9. 2003 velice podnětný seminář k otázkám Blízkého východu. Vystoupila na něm specialistka na Blízký východ ze sesterské instituce připravující podklady pro Kongres USA.

Paní Migdalovitz studovala politické vědy na Brooklyn College a Columbia University, doktorát složila na Catholic University. Pro Kongres USA zpracovala následující publikace:

- The Middle East Peace Talks (updated monthly since 1991)
- Iraq: Turkey, the Deployment of U.S. Forces, and Related Issues
- Algeria: Current Issues
- Cyprus: Status of U.N. Negotiations
- Armenia Update

Účastníky semináře přivítal na půdě Ústavu jeho ředitel Jiří Šedivý. Úvod semináře otevřel Jaroslav Bureš a předal slovo Michaelu Žan-

tovskému, který celý seminář vedl. Paní Carol Magdalovitz neformálně pohovořila o své práci a činnosti Congressional Research Service a představila hlavní body Cestovní mapy k řešení izraelsko-palestinského konfliktu na Blízkém východě.

V neformální diskusi si s účastníky semináře vyměnila názory na některé hlavní problémy situace na Blízkém východě.

-mh-

Večer Afriky v Brně

V jedné zbožné knize jsem jednou četl, že kdykoliv si podají lidé ruce přes nějakou hranici, která se je snaží oddělovat, rozsvítí se v nebi na mapě světa zlatá lampička s radostným světlem. Pokud v nebi toto zařízení dosud používají a nejde to vše digitálně přímo do počítače, pak jedna krásná lampička svítila v ulici Veleslavínova, kde v Brně stojí egyptská restaurace Faraon. Dne 9. října se tam totiž konal den Afriky, toto již několikáté přátelské setkání SPA s africkými přáteli, kteří studují nebo pracují v Brně. Letošnímu setkání dodala lehce orientální příchutí pravá arabská pohostinnost pana Sayed Nagy Ismaila Mosaada, majitele restaurace, sponzorujícího pohoštění chutnou a pestrou egyptskou specialitou. Tutanchamonova hala, naplněná příjemnou vůní kouře z vodní dýmky, byla nejprve svědkem poetického úvodu, o který se postarala přednesená báseň „Afrika“. Předseda brněnské po-

bočky, Ing. Rostislav Tesař, v krátké řeči nastínil nejen historii brněnské SPA, ale i ty události v dějinách afrických států, které charakterizují jejich složitý vývoj. Na přátelství mezi národy jsme přilili aperitivem z ibiškového čaje. Asi 25 účastníků setkání bylo z družné zábavy mile vyrušeno pouze břišní tanečnicí, která vnesla do tohoto večera poetický nádech tisíce a jedné noci. Stylové prostředí této Egyptem dýchající restaurace s arabskou hudbou a výzdobou bylo pro toto setkání jedinečnou kulisou. Nebyla to pompézní akce a chodci jdoucí ztichlou večerní ulicí kolem této restaurace si jistě ničeho zvláštního nevšimli. V příslušných nebiích všech přítomných však svítilo světélko a jistě se z podobných důvodů někde brzo rozsvítí opět.

Milan Klapetek
Společnost přátel Afriky, Brno

Druhý křest děl Aloise Musila

Ve zrekonstruované městské knihovně Vyškova na Moravě proběhla dne 20. 10. 2003 zdařilá akce druhého křtu dvou knih prof. Aloise Musila, které byly znovu vydány díky nezměrnému úsilí jeho praneteře, paní MUDr. Šterclové. Po odborném úvodu, který přednesl ředitel městské knihovny, se slova ujala MUDr. Šterclová, která účastníkům křtu velmi

poutavě popsala své pohyby znovu vydání děl jejího prastrýce.

Svoji přednášku proložila událostmi ze života A. Musila, vzpomínkami své maminky na dobu jejího mládí a dobu návratů A. Musila do rodného Rychtářova z dalekých cest po Orientu. Paní doktorce se dokonale podařilo zúčastněně přenést do pouští Arabského poloostrova, do ži-

vota prostých Arabů. Tento pocit byl ještě umocněn po zhlédnutí krátkého filmu o zámečku Amra a skalním městě Nabatejců Al-Petra. Na závěr krásného podvečera měli přítomní možnost se ještě podívat na dokumentární film o rozvoji Saúdské Arábie a její péče o obyvatele.

Součástí křtu byla výstava děl A. Musila, které knihovna vlastní a které byly naaranžovány ve vitrínách a na stolicích tak, aby si zájemce mohl přečíst poutavé statě děl.

Byl učiněn další pozitivní krok k ocenění nezměrného díla a přínosu prof. A. Musila a ke sbližování a poznávání kultur. Brněnská pobočka SPA má v úmyslu využít fundovanosti MUDr. Šterclové a ve spolupráci s Moravským zemským muzeem ji požádat o podobnou prezentaci v Brně.

S. Javora
Společnost přátel Afriky, Brno

Vlajka pro Palestinu

Pod záštitou Českého národního hnutí za mír a lidská práva se u příležitosti Mezinárodního dne solidarity s palestinským lidem uskutečnila v sobotu 29. 11. 2003 celostátní akce „Vlajka pro Palestinu“.

Hlavním cílem této akce bylo připomenout naší veřejnosti svatou zemi tří světo-

vých náboženství i tragický osud jejího národa, který již po několika generacích nepoznal život v míru.

Roman Raczyński
České národní hnutí
za mír a lidská práva

Nataša Dobiášová

Děti Palestiny

Malá dětská ruka svírá kámen
proti ní míří izraelský tank
Malé dětské srdce
v něm zažehnut je vzdorný plamen
za svůj domov
půjde bojovat.
V té malé dětské dlani
je naše svědomí
a naše viny,
proč děti Palestiny musí umírat.
Však v malém dětském srdci
zažehnut je plamen
plamen svobody a naděje,
že zmizí všechny světa stíny,
potom i děti Palestiny
budou radostně si hrát.

Za Jaromírem Hajským

Když jsme v pondělí 10. listopadu na redakční radě připravovali toto číslo Bulletinu, s obavami jsme očekávali další vývoj vážného zdravotního stavu našeho přítele Jaromíra Hajského. S velkým pohnutím jsme proto následně přijali smutné sdělení, že v úterý 11. listopadu ve věku 48 let po krátké a těžké nemoci Jaromír zemřel.

Ing. Jaromír Hajský absolvoval v roce 1978 Vysokou školu ekonomickou v Praze, kde krátce po ukončení studia působil jako asistent. V 80. letech začal pracovat jako ekonom a poté jako překladatel z anglického jazyka na projektech v Libyi, kde s několika přestávkami působil více než deset let. V této zemi se důvěrně setkal s arabštinou, která mu učarovala a které se začal systematicky věnovat. Studium jazyka si zdokonaloval i během svých pobytů doma, kde na Jazykové škole v Praze složil státní zkoušku z arabského jazyka.

Jaromír byl citlivý člověk s otevřeným srdcem, které jej během dlouholetého působení v Libyi přivedlo k lásce k jejímu lidu a kultuře. S elánem se zapojil do práce Společnosti česko-arabské. Autorsky se podílel na přípravě většiny kulturních večerů a akcí věnovaných Libyi, kde se objevily i jeho první překlady

z moderní libyjské literatury. Měl velký dar, cit pro jazyk, výraz, a tak postupně svou překladatelskou činnost rozšířil i na další arabské literatury.

Na večeru věnovaném iráckému básníkovi al-Džawáhirímu zazněl jeho krásný překlad básně věnované Praze a básně Lidé, na syrských večerech poprvé přednesl své překlady poezie básníka Kabbáního, na večerech věnovaných Jemenu přednášel a zpíval básně aš-Šarafiho.

Když jsme spolu připravovali večer ke státnímu svátku Libye, spojený s autogramiádou Jaromírovy knihy Svátek na zemi – moderní libyjské povídky, netušil jsem...

Jaromírův náhlý odchod je lidsky pro nás všechny i pro česko-arabské kulturní vztahy a vzájemné poznávání velkou ztrátou.

Biografie:

Nizár Kabbání – kníže lyriků, básník pro všechny (Dár Ibn Rushd, 2000)

Svátek na zemi – moderní libyjské povídky (Dár Ibn Rushd, 2003)

Miroslav Houska
Společnost česko-arabská

Vlak smutku

Sem a tam cestují tisíci vlaky
 na svoji bolest nasedám
 na dým své věčné cigarety
 S sebou si vozím své saky a paky
 jediný kufr, v něm adresy lásek schovávám
 adresy všech mých bývalých lásek
 Můj vlak žene se v divokém běhu
 po cestě dálavy žvýká
 z okolních polí si ujídá
 stromy u trati polyká
 upíjí z jezerních břehů
 Průvodčí se mě na jízdenku ptá
 do které stanice jsem se vydal
 Je vůbec stanice kam bych se hnál
 když v žádném hotelu už pokoj mi nedrží
 mé lásky z adres dávno přestaly mě znát
 vlak smutku jsem, bez nástupiště vlak
 nemám kam ještě mohl bych zavítat
 když všechna nástupiště mi ujela
 a dávno ujela mi – všechna nádraží

*(Nizár Kabbání – kniže lyriků, básník pro všechny,
 překlad Jaromír Hajský)*

V úterý 18. 11. 2003 zazněly tyto verše v Semilech
 při posledním rozloučení s Jaromírem Hajským.

Osud jménem Galulonga

(Informace o připravované publikaci: „Osud jménem Galulonga“ k 120. výročí druhé africké expedice Emila Holuba. Vydává nakladatelství Nové tiskárny Pelhřimov. Publikace vyjde závěrem roku 2003.)

Afrika měla a stále má silnou přitažlivost pro jednotlivce i skupiny lidí. Současnost, díky modernizaci dopravy a informačních technologií, přiblížila modernímu člověku i vzdálené a dříve těžko dostupné části Afriky. Jistě se i v 21. století zájemci o cestování Afrikou, fotografování nebo pozorování přírody, ale i poznávání tamních poměrů a obyvatel rádi zamyslí nad tím, jak vypadala navštívená místa v minulosti. A možná i budou přemýšlet dále, za jakých podmínek se cestovalo před sto a třeba i sto padesátí lety. Nejde o strohou historii, letopočty a suché údaje, ty může člověk nalézt na nejrůznějších místech, např. ve starých encyklopediích. Vzhledem k tomu, že mám rád též cestovatelství, jeho představitele, ale i Afriku, rozhodl jsem se, že napíši publikaci, vzhledem k času a také i finančním možnostem menšího rozsahu o jednom z pilířů a průkopníků našeho poznávání Afriky – lékaře a cestovatele Emila Holuba. (Možná, že k tomu přispěla i skutečnost, že jako malý kluk jsem si s podivem a také i zájmem prohlížel původní vydání Holubových afrických cestopisů v Holicích, kde se Emil Holub narodil u svého dědečka, povoláním lékař – chirurg.) Podotýkám, že o doktoru Holubovi již psalo mnoho chytrých a zkušených lidí, kteří znali jeho život a dílo, případně osobně i samotnou jižní Afriku, oblast Holubova lékařského a cestovního – výzkumného působení. A tak jsem volil trochu jinou cestu a omezil ve své malé knížce rozsah textu věnovaný Holubovým africkým pobytům a výpravám (podrobně je popsal prof. dr. J. Dlouhý, dr. Jiří Baum, prof. dr. F. Běhounek, doc. C. Votrubeck aj.), ale zaměřil jsem se na dopad událostí u osady Galulonga, na území kmene Mašuku-

lumbů (Ilů), na další život protagonisty – E. Holuba. Galulonga se stala předělem Holubova života, jeho plánů a cílů. Vlastně znamenala jakýsi pomyslný konec – hranici pro jeho další africké cestování. Jistě poznamenala i jeho zdravotní kondici a především psychiku. Rozhodně však sehrála svoji roli i tropická omeocnění, jimiž Emil Holub dlouhodobě trpěl. Jistě by samotný tento faktor – „galulonžský komplex“, či chcete-li syndrom, sám vydal na rozsáhlou studii, případně psychologicky pojaté líčení. Zajímalo mne, jak se Holub s tímto tragickým „šlehem“ do života vyrovnal a co vše vykonal. A tak jsem po dlouhodobém studiu jeho článků, cestopisů, ale i dochovaných archivních materiálů, včetně zápisků a korespondence, získal určitý přehled a soubor poznatků, o které si dovoluji se podělit se čtenáři.

Musíme si uvědomit, že africké pobyty Emila Holuba probíhaly v historickém období, kdy sice již z hlediska geografického a objevitelsko-výzkumného mnohé bylo odkryto, nejdůležitější objevy již měly své iniciátory, původce a byly zaznamenány. Zvláště v jižní Africe však probíhala postupně proměna správního uspořádání území – ať již v rámci bývalého Kapska (dnešní Jihoafrická republika), nebo v tzv. centrální části jižní Afriky kolonizované búrskými osadníky, především nizozemského, francouzského a částečně též německého původu. To vše se promítalo do dějů dnů, měsíců i roků. Docházelo k bojovým šarvátkám i válečným střetům, a to nejen mezi Búry, Matabely a Zuly, rovněž tak i Brity a Zuly (kdy jedny z nejhorších bitev se uskutečnily právě v době Holubova pobytu v jižní Africe v r. 1878), ale i mezi kolonisty z řad Britů a Búrů. Vyvrcholením byly búrsko-britské války, které skončily zvláště v krvavých letech 1899–1902 britským vítězstvím. Emil Holub se do těchto historicky významných událostí nezapojil. I když později, v posledních letech svého života, kdy žil ve Vídni, je komentoval.

Holub sběratel a dokumentátor

Věnoval jsem pozornost Holubovi nejen jako cestovateli, ale i sběrateli afrických artefaktů a zajímavých a postupem doby stále významnějších sbírek přírodních materiálů. Ať již těch „neživých“ – hornin, ale především zkamenělin, nebo zástupců různých ukázek tamní zvěřiny – savců, ptactva, obojživelníků, ale i bezobratlých – především hmyzu a motýlů.

Holub se také dostal již za svého života do střetu s ochránci tamních artefaktů – kreseb Křováků (Sanů), např. na dioritových balvanech. Holub tyto zajímavé a dnes unikátní umělecké projevy domorodých umělců zmíněného kmene Sanů sbíral a odvezl je do Evropy. Díky němu se dostaly do sbírkových kolekcí muzeí, kde se z většího uchovávají dodnes. Postupně tyto součásti života z jihoafrické přírody zmizely především neuváženým zásahem člověka. Dnes můžeme litovat, že se nezdařilo soustředit Holubovy přírodovědné sbírky v komplexu na jedno místo a vytvořit jeho vytožené africké muzeum. Zamýšlím se též nad tímto záměrem, a to jako bývalý muzejník – přírodovědného zaměření. Některé informace putující dobou a společností a předávané z generace na generaci o osudu Holubových sbírek nejsou zcela odpovídající skutečnosti a mají do jisté míry i zkrslující podtext. Díky doc. dr. Josefu Kandertovi, CSc., našemu přednímu afrikanistovi, dlouholetému pracovníkovi Náprstkova muzea asijských, afrických i amerických kultur v Praze a pedagogovi na UK, se daří uvést i tyto údaje na správnou míru. Emil Holub své sbírky nejen rozdával, zvláště přírodovědné, ale také prodával – především etnografické.

Americké přednáškové turné

Dosud se většina autorů studií nebo populárních knih o Emilu Holubovi nevěnovala jeho působení v USA, kde prožil několik měsíců v údobí let 1894–1895 (od listopadu do dubna) na přednáškovém turné, společně se svou ženou Růženu. Pozvání Holuba do USA americkou zeměpisnou společností z Washingtonu by-

lo jistě dokladem, že svět měl o Holubovo dílo zájem a věděl o jeho přínosu pro poznávání jižní Afriky. A Holub propagoval poznání a cestování po jižní Africe formou přednášek pro americké občany a též i krajany žijící v USA. A tak věnuji pozornost další Holubově spolupráci a stykům s různými odbornými a vědeckými institucemi v USA po jeho návratu do Vídně, především v letech 1895–1897.

Podotýkám, že vzhledem k rozsahu textu nastoupil redukční systém a značné množství přitažlivých, zajímavých a možná i méně známých faktů, bylo z publikace mnou samotným vyřazeno. Rozhodně se toto tvrzení týká i části textu věnovanému přítelům a známým Emila Holuba. Korekce postihla i významnou osobnost Vojty Náprstka (1826–1894), avšak o něm již vyšlo několik zdařilých studií. Jistě by vyžadovala větší pozornost i ženská část Holubova života – ve spojitosti s africkými působeními a cestami, především samotná žena a věrná průvodkyně Růžena Holubová (1865–1958) i Berta Nováková, láska Holubova mládí a jeho snoubenka. Obě oddané ženy – z nichž první poznala osobně krásy i negativita Afriky a přečkala díky své povaze, statečnosti a především mládí osudné okamžiky bojového střetu a ohrožení u mašukulumbské (ilské) osady Galulonga. Je pravděpodobné, že i Berta Nováková, ač dívka z pražské měšťanské rodiny, by z lásky provázela odvážně svého snoubence Emila Holuba a vstoupila by pravděpodobně úspěšně do afrických dobrodružství a cest plných námahy a poznání.

Dle mého názoru byl rozhodující a počáteční impulz pro Holubovo africké cestování v myšlenkách a aktivitách jeho otce – lékaře a lékárníka Františka Holuba. Pravděpodobně, prostřednictvím syna, realizoval František Holub své, možná i nevyřčené, cestovatelské záměry a přání. V době dospívání jednoznačně formoval Emilovy zájmy o přírodu, sběratelství a systematické zpracování získaných předmětů – přírodnin. František Holub stál u počátku cestovatele a pomohl formovat jeho touhu po vzdálených cizích zemích. Nedá se sice prokázat, že právě lékař František Holub zaměřil synův zájem na Afriku a její poznávání, ale prospěl rozhodně svým vlivem, podporou Emilových zájmů a také i studia k profila-

ci budoucího cestovatele po jižní Africe. Ostatně též byl jeho výraznou a dlouhodobou oporou a dobrým nezištným přítelem.

Přínos Emila Holuba

V minulosti již brilantně zhodnotili přínos dr. Emila Holuba pro poznávání této části Afriky, její přírody i života obyvatel především v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století – Jiří Baum, František Běhounek a též již zmínění profesori přírodovědecké fakulty zabývající se historií geografie a objevů – prof. dr. Josef Dlouhý a prof. dr. Josef Kunský. Přesto jsem se zařadil do příručky i tuto kapitolu a pokusil jsem se o vlastní přístup k analýze Holubova pobytu a jeho další tvůrčí činnosti spojené s jižní Afrikou. Jde především o jeho sbírky a publicitu. Do oblasti publicity a propagace jižní Afriky je nutné zahrnout i obsahově a návštěvností zdařilé výstavy – z let 1891 a 1892 situované do Vídně a Prahy. Především je nutné vyzvednout Holubův přístup k dané tématice, formu a ztvárnění. Holub jistě projevil moderní formy realizace – pojetí a pochopení pro zájmy publika. Žel nevyužil již tehdy existující fotografie – v podobě deskových snímků – hojně používaných jinými našimi i zahraničními cestovateli. Tento prvek dokumentace procestovaných území a jejich obyvatel i přírody by výrazně obohatil Holubovy výstavy, cestopisy a přednášky. Holub se stal přímým svědkem zážitků – živých obrazů přírodních dějů – života rozsáhlých stád různých druhů zvěře, které buď již ve volné přírodě neexistují, nebo se přesunuly do přísně chráněných rezervací a zoologických zahrad. Navíc zanechal doklady o jejich existenci a stavu přírody jižní Afriky, včetně jejich obyvatel z řad domorodých kmenů, z nichž mnohé již neexistují nebo zcela změnilly své uspořádání, životní styl a umístění.

Nelze opomenout, že Emil Holub byl vzdělaný, pracovitý, statečný a nadaný člověk. Zanechal rozsáhlé dílo, která významně i dnes

přispívá k rozšíření a archivování, dnes již neexistujících faktů v rámci přírody i jihoafrické společnosti. Škoda, že zdravotní a sociální problémy zabránily dr. Holubovi uskutečnit ještě další africké výpravy nebo alespoň dokončit jeho původní záměr – snahu projít Afrikou z jihu na sever – z Kapského Města do egyptské Káhiry.

Rozsáhlé publikační aktivity Emila Holuba přibližuje čtenáři i jejich přehled, včetně většiny významnějších článků cestovatele zveřejněných především v zahraničním tisku. Stranou nezůstává i pokus o výběr článků o Holubovi a jeho díle z pera řady autorů uveřejněných v českém tisku v období let 1988–2002.

Publikace nazvaná „Osud jménem Galulonga“ též mapuje i některé výstavy uspořádané v jubilejním roce 2002, kdy probíhaly vzpomínkové oslavy 100. výročí Holubova úmrtí – 21. února 2002.

Nezbývá než dodat, že vydání této rozměry malé knihy, ale dle mého názoru potřebné, i když si nedělám nárok, že jde o převratné dílo, které vnese do okruhu informací o E. Holubovi vodopád nových a dosud neznámých údajů. Podotýkám, že by bylo zapotřebí osud a dílo dr. Emila Holuba v budoucnosti zpracovat daleko podrobněji a možná i z jiného úhlu pohledu – viz dosud poměrně okrajově zachycené Holubovo lékařské působení na několika místech jižní Afriky, doložené poměrně kvalitně v jeho cestopisech, ale i archivně.

Bezesporu je přínosné, že můj spolužák ze střední školy a kolega – JUDr. František Stach, stojící v čele významné pojišťovací organizace STACH & S.T., a. s., která sponzorovala vydání této knihy. A navíc sám osobně se vydal s manželkou v roce 2003 do jižní Afriky, do jisté míry symbolicky po stopách Emila Holuba.

Děkuji tímto panu doktoru Františkovi Stachovi za podporu vydání vzpomínkového titulu o Emilu Holubovi.

Vincenc Streit

Společnost přátel Afriky v Olomouci

Pravidelná neformální setkání členů a sympatizantů
v prostorách Vzdělávacího centra pro veřejnou správu ČR,
Dolní náměstí č. 7, Olomouc (2. patro – nad Galerii G)

Vladimír Jorda

Africké mysterium – rooibos

úterý, 9. prosince 2003 v 18.00 hod.

Rooibos – rudý keř, je světoznámým bylinným čajem, který roste jen v Jižní Africe a který je znám svými magickými osvěžujícími účinky. O rooibosu bude hovořit člen olomoucké Společnosti přátel Afriky, MUDr. Vladimír Jorda, který předvede rovněž ochutnávky originálních rooibosů, který si dovezl ze své cesty do Johannesburgu. Představí také českou knížku o rooibosu, kterou si bude možno na místě zakoupit. Ochutnávka nám zpestří malé numismatické posezení nad platidly Jihoafrické republiky.

Jiří Zlámal

Zoogeografie Afriky

úterý, 14. ledna 2004 v 18.00 hod.

O zoogeografii Afriky – o rozmístění živočišných druhů na africkém kontinentu, ale také o klimatických a geografických podmínkách, rovněž o druhové skladbě, endemických živočišných, konvergenci a zoologických zvláštlostech některých druhů bude hovořit opět člen olomoucké Společnosti přátel Afriky, Jiří Zlámal.

Vladimír Jorda

Zapomeňte na King Konga!

úterý, 10. února 2004 v 18.00 hod.

O pralesní výpravě za horskými gorilami v národním parku BWINDI GORILLA IMPENETRABLE NATIONAL PARK v Ugandě, ale také o pozorování šimpanzů

v ugandském národním parku KIBALE bude vyprávět člen olomoucké Společnosti přátel Afriky, MUDr. Vladimír Jorda. Jsou obří gorily opravdu tak krutými a agresivními tvory, jak je známe z filmů King Kong nebo Planeta opic? A co si s sebou máme vzít do horského pralesa, jaké tam na nás čekají nástrahy a nebezpečí? Africká setkání s lidoopy jsou setkáními s naší vlastní, několik milionů let starou minulostí... Zapomeňte na King Konga!

Richard Baťa

Libye – země (dnes už) neznámá

úterý, 9. března 2004 v 18.00 hod.

Libye bývala kdysi zemí, ve které působili tisíce našich expertů, kam jezdili českoslovenští prezidenti a jejíž hlava státu dostávala vysoká československá vyznamenání. Na začátku 21. století je africká Libye izolovanou a turistům neznámou zemí. O to více nás bude zajímat vyprávění člena olomoucké Společnosti přátel Afriky, který měl příležitost poznat tuto zemi ze všech stran.

Redakční poznámka

V minulém čísle Bulletinu jsme na s. 26 uveřejnili článek pana ThDr. Pavla Ambrose „Slavnostní vzpomínka 135. výročí narození arabisty prof. Aloise Musila“, dopustili jsme se přitom několika chyb, které si, prosím, opravte:

str. 26 – 10. řádek – doplnit větu:

Svémi znalostmi převyšoval znalosti svých učitelů, musel je mnohdy opravovat. Byl zklamán úrovní školy, ale lákalo jej neznámé okolí, spousta historických památek. Pole neorané

a neprobádané. Učitelé nebyli rádi, že nadaný žák převyšuje jejich znalosti, a proto napsali Arc. Kohnovi tuto výtku. On ji přijal, aniž si stav věci ověřil.

str. 27 – 2. řádek shora vpravo:

...kde také 12. 4. 1944 zemřel.

Mylně jsme uvedli rovněž autorovo pracoviště, kterým je Teologická fakulta v Olomouci. Panu ThDr. Pavlu Ambrosovi se za uvedené chyby omlouváme.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské

č. 4 – prosinec 2003, 11. ročník. Uzávěrka tohoto čísla byla 15. 11. 2003

Bulletin je vydáván za přispění

Odboru kulturních a krajanských vztahů Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Redakční rada: PhDr. JAROSLAV BUREŠ, CSc., Ak. sochař JIŘÍ ČERNOCH,
doc. PhDr. EDUARD GOMBÁR, CSc., Mgr. MIROSLAV HOUSKA,
PhDr. JOSEF POLÁČEK, CSc., doc. Ing. DANA ŠTEMBERGOVÁ, CSc.,
PhDr. MARCELA PALÍŠKOVÁ

Návrh obálky: VLADIMÍR PECHAR
Uspořádala: Ing. MARIE HRUŠKOVÁ
Výroba: ESKIRA

Kontaktní adresa: **Jerevanská 7, 100 00 Praha 10, tel. 604 378 949**

Společnost přátel Afriky – *webová stránka:* spa.afrikaonline.cz

– *e-mail:* spa@afrikaonline.cz

Společnost česko-arabská – *webová stránka:* czech-arab.org

– *e-mail:* info@czech-arab.org

